A *sumpti, dictum illud spectant, quod Æsopo Stobæus tribuit, de mantica seu sacculo duplici, quem homo quisque circumferat: et alterum quidem in pectore, vitiis onustum alienis; alterum in tergo, quem et peccatis propriis oneret, et numquam inspiciat. Queritur ergo biographus noster illorum errorem, qui virtutis nullam uspiam rationem habentes, sola ubique vitia considerant; vitia, inquam, sola: non sua tamen (utpote a tergo posita) ut exuant; sed aliena tantum, ut arguant, eoque se satis bonos, imo ceteris, quibuscum vivunt, meliores existiment, quod ea, vel iis etiam graviora, sibi quoque inesse non videant.*

f *De tempore hujus itineris, vide Commentarium prævium num.* 6.

g *De hoc monasterio satis diximus ibidem num.* 1 *et seqq. Descriptio ejusdem amplior est apud Corvaserium a pag.* 505.

h In novum opus, *id est, in novam ecclesiam cathedralem.*

i *Corvaserius Ms. citat, in quo hæc translatio facta dicitur anno præcedente: et facile potuit in his ipsis Actis scriptum fuisse* MCCLIII, *et legi deinde* MCCLIV, *sive ob lituram aliquam, qua posteriores duæ litteræ* II *in unam* V *coaluerint; sive quod minus recte ductæ, ita ad se mutuo inferne accederent,* B *ut vel junctæ omnino, vel jungendæ viderentur. Certe, cum res acciderit juxta hæc Acta nostra* post octavas sancti Paschæ, *hoc est, vespere Dominicæ in albis, ut ex contextu liquet; et juxta vetustum catalogum Cenomanensem a Mabillonio Actibus Pontificum ejusdem ecclesiæ præfixum,* quinto Kalendas Maii, *in quem Dominica in albis incidit, non anno* 1254, *sed anno* 1253, *hic omnino annus præ illo admittendus videtur. Puncta porro, quæ hic et ad finem sequentis numeri adjiciuntur, indicant, omissam studio a nobis esse partem maximam historiæ translationis hujus; ut quæ ad S. Julianum proprie pertineat, referendaque aliquando sit integra ad diem 27 Januarii.*

k *S. Ludovici IX fratrem, ac Siciliæ postea regem; sub quo decantatæ illæ Siculorum Vesperæ.*

l *Unde ergo asserunt Corvaserius et Bondonnetus, cum* decimo quinto *post adventum* die *incidisse ibi primum in febres?*

m *At quamdiu sepultus ibi mansit? Incertum est. Translatio certe ejus in Galliam videtur (quidquid aliter sentiant aliqui) auctore nostro posterior; cum de illa non meminerit. Vide Commentarium num.* 2.

n *A die namque electionis ejus* 16 *Septembris anni* 1234 *usque ad* 3 *Augusti anni* 1255, *anni sunt* 20, *menses* 10, *dies* 18. D

o *Inter hæc recenset Corvaserius fenestras chori e vitris vario colore pictis, ejusque etiamnum insignia referentibus.*

p Reservatorium *hic intelligo thecam corporalium, quæ nunc solet bursa nuncupari.*

q Sotulares *pro calceis in Actis nostris jam sæpius recurrerunt.*

r Samitum, exametum, *etc., pannum holosericum interpretatur Cangius in Glossario ad vocem* Exametum; *ubi et nominis inflexiones varias, et etymologiam consule.*

s *Et hoc genus est panni serici, ut liquet ex Cangio ad nomen* Cendalum.

t Borguerantum *videtur esse telæ subtilis species, de qua consule Cangium ad vocem* Boquerannus.

u *Animadverte hic iterum ætatem auctoris et professionem: non enim ita loqueretur, nisi tunc de cathedralis ecclesiæ clero fuisset.*

x Pallium rotatum, *apud Cangium simpliciter* Rota, *est pallii ecclesiastici species in formam rotæ effícti, vel pallium rotarum figuris distinctum.*

y Baudequinus *seu* Baldakinus, *teste Cangio,* E *pannus est omnium ditissimus, cujus stamen ex filo auri, subtemen ex serico texitur, plumario opere intertextus. Frequenter etiam sumitur pro umbraculo sive umbella.*

z *Legendum videtur* Chirothecarum, *his enim in pontificalibus utuntur episcopi: et certum est, hic passim in orthographia peccari.*

aa Cambuta *seu* Cambuca *sæpe accipitur pro toto pedo sive baculo pastorali; hic tamen cum ab illo distinguatur, videtur superiorem tantum ejus partem incurvam significare; quo sensu invenitur etiam a baculo pastorali distincta non semel eodem seculo in Visitatione ecclesiæ S. Pauli Londinensis, Monastici Anglicani tom.* 3. *pag.* 314.

bb Camahutus, *Gallis* Camayeu, *lapis est pretiosus figuras repræsentans non impressas, sed ingenitas. Vide et Cangium ad vocem* Camaeus.

cc Troparius *est liber ecclesiasticus, qui tropos continet; ut* Antiphonarius, *qui antiphonas, etc.* Tropus *autem est versiculus, qui in præcipuis festivitatibus cantatur ante introitum Missæ.*

dd Ordinarios, *id est libros, in quibus ordinatur modus, quo celebrari debet divinum Officium.*

C F

DE B. AUGUSTINO EPISCOPO.

EX ORDINE FF. PRÆDICATORUM,

LUCERIÆ IN APULIA.

G. C.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Legitimus Beati cultus ex diversis monumentis.

An. MCCCXXIII *B. Augustinus Luceriæ in Apulia*

Luceria, vulgo Lucera, quæ nomina successu temporis cum Nuceria et Nocera (ut nunc etiam appellari solet) fuere commutata, urbs est mediterranea Apuliæ Dauniæ, exiguo tamen colli imposita versus Austrum ad flumen Cerbalum inter Beneventum et Sipontum, a quo in Occidente triginta millibus passuum distat, a Benevento paulo remotior, a Neapoli in ortum æstivum ad septuaginta, proxima Vulturariæ et Troiæ, et Equo Tutico. Dicta autem Apula (uti et Nuceria Saracenorum) ad discrimen Campaniæ, Umbriæ, et Galliæ Cis-Padanæ Nuceriarum: sed et Luceriam denominatam fuisse, quod iu Apulia luceat ob loci, in quo sita est, amœnitatem, Petrus Ranzanus, ejus civitatis episcopus, affirmat in libro, quem de ejus

lau-

AUCTORE G. C.

laudibus scripsit. *Ita Ughellus in Italia sacra novissimæ editionis Venetæ tomo* 8, *col.* 313, *plura ibidem addens de antiquitate variisque casibus ejusdem urbis, quæ olim* B. Augustinum *episcopum habere meruit, et hodiedum sacras illius reliquias summa veneratione conservat.*

pro Sancto habetur,

2 *Majores nostri jam dudum soliciti fuerunt, ut de legitimo hujus beati Præsulis cultu certiores redderentur. Hinc anno* 1687 *cura nostri Caroli a Manderscheidt, qui tunc Romæ commorabatur, obtinuerunt a PP. Prædicatoribus Lucerinis sequens responsum :* Gloriosus Augustinus ad episcopatum primo Zagrabiensem, deinde ad Lucerinum ex Ordine S. Dominici assumptus, nedum gaudet titulo Beati, verum etiam Sancti : nam Luceriæ sic acclamatur, appellatur, et invocatur tum in publicis tum in privatis orationibus et processionibus, et etiam sic inscribitur; nam in choro cathedralis ecclesiæ S. Mariæ de Luceria, ubi est depicta imago prædicti gloriosi Augustini, sic legitur : Sanctus Augustinus episcopus Lucerinus Ordinis Prædicatorum. Sic etiam habetur in capella S. Rocchi ejusdem ecclesiæ, ubi B cum reliquis statuis reperitur etiam statua ejusdem sancti Augustini cum eadem inscriptione videlicet : sanctus Augustinus episcopus Lucerinus. Hoc etiam videtur in pluribus locis civitatis, signanter in porta majori, ubi conspicitur imago S. Augustini, tamquam principalis patroni; licet modo ob temporum injuriam prædicta imago totaliter non appareat. *Hæc satis probant hodiernum* B. Augustini *cultum, cujus antiquitas jam indaganda est.*

quem Carolus dux Calabriæ,

3 *Statim ab obitu beati Præsulis publica fuit de sanctitate ejus fama, ut patet ex litteris Caroli ducis Calabriæ, quæ apud Ughellum in proxime citata editione Veneta Italiæ sacræ tomo* 8 *col.* 319 *et* 320 *sic sonant :* Sanctissimo in Christo Patri et clementissimo Domino Joanni divina providentia sacrosanctæ Romanæ ac universalis Ecclesiæ summo Pontifici Carolus dux Calabriæ recommendationem humilem, et devota pedum oscula beatorum. Ne multiloquio, alme Pater et Domine, occupatissimas aures Sanctitatis vestræ fatigem, desistendum vidi præsenti pagina pandere plurimam in partibus istis laudem, quam sibi beatus pater Augustinus, quondam episcopus civitatis C sanctæ Mariæ, dudum vocatæ Luceriæ, ex miraculorum affluentia, quæ post ejus obitum divina clementia, veluti copiosa in misericordia et in retributione munifica, jam meritis ejus ostendit, et quotidie dignatur ostendere, vendicarit.

litteris ad Joannem XXII Papam datis,

4 Credo equidem illorum aliqua jam esse ad notitiam vestram ex relatu divulgantis famæ perducta, et exspecto ac etiam cupio, quod singulariter singula, quæ profecto magna esse noscuntur, ad ipsam notionem vestram, etiam et in publicum per opportunæ indagationis seriem deducantur : sicut enim fide digna relatio me nuper instruxit, non ignotum Beatitudini vestræ fuit, cum adhuc ipse in hoc esset seculo constitutus, quam mirabili sinceritate vitæ micabat, pollebat claritate scientiæ, ac mirificis operibus coruscabat. Ego quoque, mi Domine reverende, teste Deo et conscientia bona loquor, quod eo mecum, cum primum petiit partes istas, per vices aliquas colloquente, concepi et vidi tam in ejus verbo et facie, quam in gestu, quod valde amabilis ejus conversatio esset, quodque omnia, quæ in eo erant, non nisi notabilia, et eruditio ad virtutes ac ad salutem ædificatio viderentur; quodque dum post ejus migrationem ad Dominum ex devotione magna, qua ad illum afficior, ejus limina D visitassem, magna mihi fides facta est de nonnullis miraculis per ejus excellentia merita divinitus perpetratis.

solenniter in numerum Sanctorum referri petit.

5 Cum itaque ad instruendum certius Beatitudinis vestræ scientiam ac devote petendum de ipsius beati Patris vita et miraculis pariter inquiri secundum morem Ecclesiæ in talibus consuetum, latores præsentium Sanctitatis vestræ pedes cum reverentia debita et fiducia magna petunt, devotus postulo, supplex quæso, ut alma et perspicax providentia vestra, benigna, si placet, petitionem ipsam consideratione discutiens, et ad eam exaudiendam mentis aciem dignanter inflectens, inquisitionem ipsam jubere fieri, ut moris et juris est, gratiose dignetur; quæ ubi patrata fuerit, vestroque conspectui præsentata, si effectus ejus suadeat, et vestra benignitas id decernat, præfatum Patrem in illius reverentiam et honorem, qui eum veluti laudabilis retributor sanctificare dignatus est, in Sanctorum, si placet, matricula cum sonoro canonizationis præconio, ne ipsius merita grandia operaque mirifica debito præmio careant, adscribatis; per quod sancta E mater Ecclesia de tanto novæ aggregationis consortio vestri felici tempore præsidatus jubilet, et exsultet civitas, in qua ipse feliciter obiit, et felicius in Domino requiescit. Scriptum Neapoli anno Domini mcccxxv, die xx Octobris, nona Indictione.

Ex his authenticis litteris,

6 *Ughellus ibidem præfatur, hoc epistolæ apographum* ex regio regesto Caroli illustris fol. 31 sub littera B *desumptum fuisse. Id etiam testatur Sigismundus Ferrarius in Appendice ad commentarios de rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum pag.* 43, *ubi eamdem Caroli epistolam edidit, et pagina sequente ad authenticam illius fidem probandam hæc subjungit :* Extracta est præsens copia a supradicto originali registro, quod conservatur in archivio magnæ regiæ curiæ Neapoli, cum quo facta collatione concordat, meliori tamen semper salva; et in fidem infradictorum magnificus Petrus Vincenti U. J. D. regius archiviarius hic se subscripsit, et signum consuetum apposuit. Neapoli die xx mensis Octobris mdcxxiii. *Ex eodem archivo prodit nostrum Ms. earumdem litterarum ecgraphum, cui* Antonius Vincenti (*forte is Petri præcedentis consanguineus* F *est, aut in prænomen error irrepsit*) regius archiviarius *similem clausulam subnexuit, et* Neapoli die vii Januarii mdcxxviii *nomen suum subscripsit. Porro hæc tria supplicis epistolæ exemplaria non ita inter se differunt, ut operæ pretium sit observare nonnullas levioris momenti discrepantias, quæ ex oscitantia typothetarum aut amanuensium facile oriuntur.*

et veteri Officio,

7 *Patres Prædicatores Lucerini in supra memorato responso asserunt, Joannem XXII Pontificem desiderio Caroli satisfecisse, et* B. Augustinum *catalogo Sanctorum solenniter adscripsisse, licet hoc tempore Bulla Canonizationis perierit aut alicubi delitescat. Præterea addunt, sibi tunc ab eodem Pontifice concessum fuisse proprium de beato suo Præsule Officium, in quo* lectiones secundi et tertii nocturni sunt de historia narrativa ejusdem Sancti omnium miraculorum ab ipso patratorum, *ut loquuntur. Hanc assertionem suam probant ex iis, quæ* Præscriptor Apostolicus *(quis ille fuerit, non indicant)* tractatu de cononizatione Sanctorum *sic scribit :* Joannes XXII concessit Officium FF. Prædicatoribus Luceriæ; quæ quidem Bulla die iii mensis Augusti, quo die celebratur festum

præ-

A prædicti S. Augustini demonstrabatur toti populo fideli; et nunc sunt multi viventes, qui ipsam inspexerunt, licet modo ob Patrum incuriam non reperiatur.

quod a Joanne XXII Pontifice 8 *Hoc etiam supponit illustrissimus J. Tomeus Marnavitius, qui Acta* B. Augustini *copiose collegit, dum apud Sigismundum Ferrarium in proxime citata Appendice pag.* 42 *et* 43 *sic disserit* : Antiquissimus porro ejus cultus statim ab ejus felici obitu fulcitur concessione Joannis XXII, cujus tempore in cœlum abiit; quæ concessio ex sequenti Caroli ducis Calabriæ et vices Roberti regis per Apuliam exercentis supplicatione colligitur, nec non ab anniversario sacro ejus Officio, ab eodem tempore per clerum Lucerinum continuato, quod nuper ab illustrissimo et reverendissimo domino Suardo, Lucerino episcopo, viro nobilitate et eruditione conspicuo, acceptum supplicationi adjungemus. *Erat is Fabritius Suardus Neapolitanus, ut apud Ughellum tomo* 8 *Italiæ sacræ col.* 325 *legimus, familia nobili natus et eruditione clarus, qui anno Christi* 1619 *die* 28 *Januarii Lucerinam cathedram ascendit.*

B *PP. Prædicatoribus ac clericis Lucerinis* 9 *Sigismundus Ferrarius in opere de rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum parte* 2, *lib.* 1, *cap.* 18 *totum istud Officium typis vulgavit; eique præfixit hunc titulum* : Officium in festo B. Augustini episcopi Luceriæ, a Fratribus Prædicatoribus recitari et decantari Joannis XXII summi Pontificis indulto solitum. *Deinde in eo præter alia propria, quæ hic brevitatis causa omitto, in primis Vesperis legitur sequens oratio* : Omnipotens sempiterne Deus, qui B. Augustinum de Dalmatia, Ordinis Prædicatorum, in verum præsulem Lucerinum eligere voluisti, quique ei dæmones expellendi, et cunctorum morborum languores sanandi gratiam contulisti, concede, quæsumus, ut qui ejus festa percolimus, ipsius apud te patrocinia sentiamus. Per Dominum, etc. *In Laudibus autem hæc alia recitatur oratio* : Præsta, quæsumus, omnipotens et misericors Deus, ut qui beati Augustini episcopi Lucerini gloriosi solennitatem devotissimo celebramus Officio, et temporalem nobis suis precibus tranquillitatem tribuat, et vitam conferat sempiternam. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

concessum fuisse dicitur, 10 *Ceterum in hoc Officio non tantum* lectiones C secundi et tertii Nocturni sunt de historia narrativa ejusdem Sancti omnium miraculorum, *ut Prædicatores Lucerini supra affirmabant, sed etiam in Lectionibus primi Nocturni ac in ipsis Responsoriis miracula recensentur. Quidquid sit de hac re, iidem Patres Lucerini satis ostendunt, antiquum esse* B. Augustini *Officium, dum propositis Majorum nostrorum interrogationibus ibidem ita respondent* : Officium invenies Romæ vetustissima manu Longobardorum scriptum apud eminentissimum Pamphilium, qui fuit a sacra Congregatione factus Ponens causæ prædicti sancti Augustini pro lite præcedentiæ in processionibus Luceriæ inter eumdem Sanctum, et sanctum Antonium de Padua.

colligitur antiquus istius Præsulis cultus, 11 *Antiquitas ejusdem Officii etiam satis colligitur ex testimonio, quod Sigismundus Ferrarius ei subjungit in hunc modum* : Exemplar hujus Officii extractum ex vetusto originali, quod antiquo pergameno servatur in archivo conventus S. Dominici urbis Lucerinæ, fideliter collationatum per abbatem Carolum Strangiam, ordinarium actuarium, et publicum Apostolica auctoritate notarium episcopalis curiæ Lucerinæ, obtinuit, et transmisit mihi admodum reverendus pater F. Dominicus Gravina, sacræ theologiæ magister, regiæ cathedræ theologicæ in universitate Neapolitana moderator, archiepiscopalis curiæ theologus, et sancti Officii consultor, anno MDCXXXVI. *Sed cum ibidem fateatur, in editione istius Officii* pauca alicubi verba, quæ propter Italicum idiotismum vulgo non intelligerentur, immutata *a se fuisse*, sententia fideliter retenta, *nos ea miracula primigenio stylo postmodum dabimus ex illo Ms. Officio, quod noster P. Beatillus anno* 1639 *ex urbe Neapolitana ad Majores nostros misit, et potius in Annotatis, quæ subjicientur, explicabimus ea, quæ obscura aut intellectu difficilia videri possent.* AUCTORE G. C.

qui seculo præterito adhuc vigebat, 12 *Ex his testimoniis saltem patet, in civitate Lucerina celebrem ac immemorabilem fuisse* B. Augustini *cultum, qui etiam præterito seculo viguit, ut intelligimus ex frequenti populi concursu, aliisque venerationis signis, quæ laudatus Ferrarius in Historia Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part.* 2 *lib.* 1 *cap.* 16 *narrat his verbis* : Cum beati Augustini virtus in dæmonibus ab humanis corporibus expellendis maxime elucescat, magno quotidie numero energumeni E ad ejus sepulcrum spe gratiæ et liberationis undequaque conveniunt, qui spe sua minime frustrati, Deo et beato Episcopo debitis gratiis exsolutis, læti ad propria revertuntur. Et mirum sane est, quantum dæmones beati Episcopi reliquias exhorrescant : ubi enim galerus quidam paleaceus, quem is gestare solebat, energumenis imponitur, oculis suffunduntur, capite intorquentur, pectore ac gutture intumescunt, totis denique corporis membris dissipantur, ut affatim patefaciant, non adeo graves sibi esse gehennæ cruciatus, ut quos ex sanctarum illarum exuviarum attactu perpetiuntur.

ut ex frequenti populi concursu 13 Hinc ad pedes aræ beati Viri ex pariete mediocris magnitudinis pendet catena, qua non raro obsessi, sive quod furiosi et noxii sint, sive ad majorem spirituum malignorum contemptum, illigantur. Nec minus dignum admiratione, sæpe dæmoniacis e longinquo adventantibus, ubi agrum Lucerinum attigerint, variis intorsionibus, ejulatibus, aliisque signis latentes dæmones deprehendi; qui vero jam deprehensi erant, majoribus ex ipsa vicinia eos cruciatibus urgeri, per diversa signa et effectus palam ostentari. F Qui febre aliove graviore morbo prægravantur, nullum præsentius aut efficacius remedium adhibere se posse existimant, quam si pulverem ex marmoreo tumulo erasum, aquæ aliive liquori respersum hauserint, cum ut plurimum incolumes ex eo reddantur. Cingulum ejus sacerdotale ad proxime parituras mulieres delatum, affert pariendi partusque felicitatem.

et publica reliquiarum ejus veneratione 14 Paleaceus pileus, cujus jam meminimus, quibuscumque adhibetur, sospitatem exoptatam assequuntur. Pileus hic ex paleis contextus (qualibus messores in Italia propter æstus vehementiam uti solent) leviori velamine nigro sic circumtegitur, ut ex lana more aliorum confectus esse videatur; et tamen cum toties ad gravius decumbentes afferatur, adeoque frequenter in ecclesia piorum capitibus imponatur, tam integer post tria integra secula servatur, atque erat, quando beatus Episcopus decessit; cum etiam ferreus vix non consumptus fuisset. Sed est etiam, unde hujus beati Viri paupertatis amorem, rerumque secularium contemptum admirere : qui cum ecclesiam haberet redditibus adeo copiosam, quibus etiam iis temporibus ma-

gis

AUCTORE G. C.

Sigismundus Ferrarius ostendit.

gis florebat, pilco usque eo exiguæ vilisque materiæ voluerit esse contentus.

15 Urbs Luceriensis ob ingentia et innumera beneficia, quæ a Deo illius meritis et intercessione accepit, de eo in peculiarem advocatum ac protectorem deligendo, peculiari adhibita consultatione, ad annum MDCXXXIV tractabat *(id postea factum esse discimus ex fine Actorum, quæ infra exhibebimus)* et ut, quousque res optatum finem assequeretur, majori apparatu solennitas ejus celebrari posset, quamdam pecuniæ summam quotannis offerendam decrevit. Porro dies tertia Augusti, qua B. Augustinus decessit, Luceriæ, instar Paschalis festivitatis, solennis habetur maximo incolarum omnium, nobilium, vulgarium, rusticorum, ac cujusque hominum conditionis frequentia, precibus et Sacro propriis Joannis XXII indulto, concionibus et laudum præconiis celebratur. Quin etiam pridie ejus diei, secunda videlicet Augusti, magnus fit omnium ad ædem divi Dominici concursus, ubi genibus ante sacra ossa curvatis, ea quam diutissime venerantur; et sacerdote sacrum pileum singulorum capitibus B inclinante, is se feliciorem existimat, qui, dum ad beati Episcopi honorem Antiphona recitatur, illum super se meruerit retinere. *Jam pergimus B. Augustini ad eumdem cultum ex recentioribus instrumentis stabiliendum.*

§ II. Augmentum ejusdem cultus ex recentiori confirmatione et novo Officio.

Clemens XI Papa cultum B. Augustini

Certe Clemens XI gloriosæ memoriæ Pontifex antiquum B. Augustini *cultum non parum confirmavit auxitque, dum anno* 1702 *decretum Congregationis sacrorum rituum approbavit, sicut in supplemento magni Bullarii Romani part. 2 pag.* 18 *et* 19 *legitur ad hunc modum :* Clemens Papa XI ad futuram rei memoriam. Nuper ad supplicationem dilecti filii Antonini Cloche, Magistri generalis Ordinis Fratrum Prædicatorum emanavit a Congregatione venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, sacris Ritibus præpositorum decretum tenoris, qui sequitur, C videlicet : « Lucerina. Canonizationis beati Augustini Dalmatæ, Ordinis Prædicatorum, episcopi Zagabriensis, et demum Lucerini. Cum » sacrorum rituum Congregatio ad relationem » eminentissimi et reverendissimi domini Cardinalis Petrucci sub die XIX Junii MDCC cum subsecuta approbatione Sanctissimi censuerit, constare de cultu immemorabili, B. Augustino » prædicto præstito; Pater Antoninus Cloche » Ordinis Prædicatorum Magister generalis humiliter sacrorum Rituum Congregationi supplicavit, quatenus concedere dignaretur, ut in » civitate Lucerina continuari possit in celebratione festi dicti beati Augustini cum Officio et » Missa propriis ejusdem Beati, prout asserebatur fuisse hactenus recitatum, necnon ut idem » indultum ad totum Ordinem Prædicatorum, » ad provinciam Beneventanam, in qua sita est » civitas Luceriua, ad civitatem et diœcesim » Traguriensem, patriam ejusdem Beati, nec » non ad civitatem et diœcesim Spalatrinam benigne extendere dignaretur.

a sacra Rituum congregatione approbatum,

17 « Et sacra eadem rituum Congregatio ad » relationem eminentissimi et reverendissimi domini Cardinalis Gabrielli, tam in voce quam D » in scriptis reverendissimo archiepiscopo Myrensi, fidei Promotore, audito, accedentibus » piis supplicationibus eminentissimi et reverendissimi domini Cardinalis Ursini, archiepiscopi » Beneventani, archiepiscopi Spalatrini, episcopi Lucerini, ac aliorum episcoporum totius » provinciæ Beneventanæ, et episcopi Traguriensis, sanctissimo Domino nostro porrectis, et » ad eamdem sacrorum rituum Congregationem » remissis, Officium cum Missa de beato Augustino prædicto pro civitatibus Lucerina, Zagabriensi, et Traguriensi, necnon earumdem diœcesibus et pro Ordine Prædicatorum, de communi tamen confessorum pontificum posse concedi censuit, si sanctissimo Domino nostro visum fuerit, die prima Octobris MDCCI. Et facta » deinde de prædictis per me secretarium sanctissimo Domino nostro relatione, Sanctitas sua » benigne annuit die XIX ejusdem mensis Octobris et anni MDCCI. G. Cardinalis Carpineus. » Loco † sigilli. »

auctoritate sua confirmat,

18 Cum autem, sicut dictus Antoninus Magister generalis nobis subinde exponi fecit, ipse decretum hujusmodi, quo firmius subsistat, Apostolicæ confirmationis nostræ patrocinio communiri summopere desideret; Nos ipsum Antoninum Magistrum generalem specialis favore gratiæ prosequi volentes, et a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et pœnis, a jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absolventes, et absolutum fore censentes, supplicationibus ejus nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, decretum præinsertum auctoritate Apostolica, tenore præsentium approbamus et confirmamus, illique inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus, salva tamen semper in præmissis auctoritate memoratæ Congregationis Cardinalium.

et consuetis clausulis roborat.

19 Decernentes, easdem præsentes litteras semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac illis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, in omnibus et per omnia plenissime suffragari; sicque in præmissis per quoscumque judices ordinarios et delegatos, etiam F causarum palatii Apostolici auditores judicari et definiri debere, ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstan. constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides in judicio et extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die IV Aprilis MDCCII; Pontificatus nostri anno secundo. *Infra subscribebatur.* F. Oliverius.

PP. Prædicatores jam de illo recitant novum Officium

20 *Quamvis* B. Augustinus *die* III *Augusti ex hac vita discesserit, nihilominus PP. Prædicatores annuam illius festivitatem, quam Clemens XI Pontifex ad totum Ordinem extendit, propter alios dies impeditos nunc celebrant die* VIII *ejusdem mensis, ut patet ex propriis eorum Officiis, in quibus lectiones primi ac tertii Nocturni præscribuntur de communi Confessoris pontificis, et recitatur sequens oratio :*

Deus

AUCTORE G. C.

A Deus, qui Ecclesiæ tuæ in beato Augustino confessore tuo atque pontifice boni pastoris exemplum providere dignatus es : concede propitius, ut ejus intercessione in loco pascuæ tuæ perpetuo collocari mereamur. Per Dominum, *etc.*

ex quo propriæ lectiones 21 *Lectiones secundi Nocturni, quas circa memoratum decreti tempus a sacra rituum Congregatione approbatas fuisse existimo, præcipua beati istius Præsulis gesta sic breviter enarrant* : Lectio iv. Augustinus Tragurii in Dalmatia sub Spalatensi archiepiscopatu, parentibus nobilitate ac orthodoxæ fidei pietate illustribus natus est. Adolescens, ut totum se Deo manciparet, seculari patrimonio dimisso, sacræ Prædicatorum familiæ nomen dedit; ibique in sectandis sancti Dominici, quem sibi patrem elegerat, vestigiis adeo incubuit, ut adhuc juvenis, tamquam regularis observantiæ exemplar, omnibus proponeretur. Exacto tyrocinio, Parisios una cum Fratre Jacobo Ursini studiorum causa missus, sanctum Thomam Aquinatem magistrum habuit, sub quo mirum est, quantum in scientia, pietate, ceterisque virtutibus profecerit.

B *secundi nocturni* 22 Lectio v. In patriam reversus, superiorum jussu prædicationi divini verbi addictus est. Maximo interim salutis animarum studio inardescens, nihil umquam omisit, quo infideles ad fidem, peccatores ad pœnitentiam revocaret. In oratione assiduus, cui incumbens plures noctes ducebat insomnes, illud sancti doctoris Augustini frequenter usurpabat : Recte novit vivere, qui recte novit orare. Ne vero sub modio virtutum ejus lucerna delitesceret, a Benedicto undecimo ad Zagabriensem episcopatum promotus fuit. Quo in munere, humilitatis, patientiæ, misericordiæ erga pauperes laude, et præcipue indefessis in custodiendo grege sibi commisso laboribus adeo enituit, ut Robertus rex Neapolis, audita ejus fama, summis precibus a Joanne vigesimo secundo impetrarit, pastorem illum præfici ecclesiæ Lucerinæ, ut eam a Saracenorum erroribus, quibus infecta fuerat, expurgaret.

hic exhibentur. 23 Lectio vi. Ad Lucerinam ecclesiam profectus, novæ sponsæ suæ maculas a Saracenorum labe expurgaturus, mirum, quas ærumnas, quos labores perpessus sit, donec orationis fervore, prædicationis efficacia, morum sanctitate universum ovile suum Catholicum videre meruerit; ut C illud a quolibet futuro inquinamento servaret immune, Deiparæ Virginis potenti patrocinio submisit totam diœcesim, ac præcipue urbem Lucerinam, quam, mutato nomine, Civitatem sanctæ Mariæ appellari voluit; qua nomenclatura nostris etiam temporibus dicta civitas decoratur. Tandem meritis plenus et miraculorum fama illustris animam reddidit Creatori die tertia Augusti circa annum salutis millesimum trecentesimum vigesimum tertium, ætatis vero suæ septuagesimum; eujus corpus in ecclesia, quam suo Ordini ædificaverat, honorifice conditum, tot prodigiis a Deo insignitum ferunt, ut paucis post ejus obitum annis Carolus dux Calabriæ supplices dederit litteras Joanni XXII Pontifici maximo, ut Augustinum Beatorum fastis adscribere dignaretur. Clemens vero undecimus, ut in toto Prædicatorum Ordine ejus festum cum Officio et Missa de communi unius Confessoris pontificis celebraretur, benigne concessit. *In his Lectionibus nonnulla occurrunt, quæ cum historia et antiquis instrumentis non videntur posse componi, ut paragrapho sequente dicemus.*

§ III. Scriptor Actorum, eorumque auctoritas ac chronotaxis.

Tribus seculis post obitum Beati collegit Vitam ipsius Tomcus, *Illustrissimus episcopus Bosnensis, qui a Davide Czuittingero in Specimine Hungariæ litteratæ pag.* 386 *vocatur* Tomko seu Tomkus Marnavicio-Dalmata, *et* circa annnum Christi mdcxxxi *claruisse dicitur, præter alios ingenii sui fœtus edidit Vitam* B. Augustini, *de quo agimus, quam Sigismundus Ferrarius in Appendice ad Historiam Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum primum typis vulgavit. Reverendissimum hunc biographum aliqui auctores Dominicani perperam Ordini suo adscribunt, ut Jacobus Echardus in opere de scriptoribus Ordinis Prædicatorum tomo* 2 *pag.* 758 *fatetur his verbis* : Johannes Tomkus Marnavitius, episcopus Bosnensis in Hungaria nostris accensetur a Fontana in Theatro Dominicano, et ab Altamura in Bibliotheca ad annum mccccii, quos excipit Johannes Michaël Cavalieri, *qui postremus anno* 1701 *opus de summis Pontificibus,* E *aliisque Ecclesiæ præsulibus, ex Ordine Prædicatorum assumptis, Italice collegit.*

quem biographum aliqui perperam Ordini Prædicatorum adscribunt, 25 *Deinde laudatus Echardus ibidem errorem illorum recte corrigit, ac rotunde edicit, eos omnes hallucinatos esse* : nam Ferrarius, quem citant, *inquit*, sed non attente legerunt, nusquam dicit, Tomkum fuisse Ordinis Prædicatorum, aut seculo xv vixisse, imo eum exhibet ceu virum sibi tempore æqualem, id est ad mdcxxx florentem, episcopum quidem Bosnensem, et coadjutorem Zagrabiensem, at non Lucerinum. Quod autem scripserit Vitam B. Augustini de Gazothis nostri, episcopi Bosnensis *(haud dubie voluit dicere Zagrabiensis)* et postea Lucerini, et alia, argumentum non est, fuisse Dominicanum : id enim non suscepit, nisi ex ardenti erga suam ecclesiam studio. *Porro hunc Joannem Tomcum Marnavitium post annum* 1619 *floruisse, constat ex ipsis ejus verbis, quæ supra num.* 8 *retulimus. Ex hac illustrissimi auctoris ætate liquet, plus quam trecentis annis post obitum* B. Augustini *Acta ista primum conscripta esse, adeoque auctoritatem ac fidem illorum ex hac parte non parum decrescere.*

et a quo antiquiora testimonia requirimus, 26 *Fortasse quispiam dicet, illam* B. Augustini F *Vitam ab illustrissimo Tomco ex antiquis patriæ suæ documentis collectam fuisse. Respondemus, propterea nos majori narrationis ejus parti fidem adhibere. Attamen simul veremur, ne quædam ex populari traditione et recentioribus historicis eidem inseruerit. Utinam saltem vetera historiæ suæ instrumenta distincte indicasset! Id nobiscum desiderat præfatus Echardus, quando inter scriptores Ordinis Prædicatorum tomo* i *pag.* 553 *recenset* B. Augustinum *nostrum, et de duabus orationibus, quas Tomcus sub illius nomine vulgavit, sic ibidem pronuntiat* : An illæ ipsæ sint ab Augustino pronuntiatæ, an a Tomco loco verarum deperditarum confictæ, ut historicis solenne, nostrum non est decernere. Optandum erat, ut Tomcus omnium, quæ in Vita Augustini eleganter scripta narrat, suos laudasset auctores. *Porro nos infra in Annotatis plura circa duas istas orationes observabimus, et quædam de suppositione illarum indicia detegemus.*

præsertim ut stupendo alicui miraculo quod narrat, 27 *Certe illustrissimus Tomcus fide dignos testes allegare debuisset, dum refert stupenda prodigia, inter quæ merito numerari potest illud, quod num.* 11 *narrat his verbis* : Aliud quoque non minus miran-

AUCTORE G. C.

mirandum contigit; etenim cum summus Pontifex jure Christiani hospitii eumdem mensæ suæ admovisset, eidemque aliquot aviculas, tamquam ex itineris ærumnis debilitato, curasset apponi; ille vero observantiæ regularis instituto, quo Dominicanis Fratribus perpetuo carnium usus interdicitur, tenacissimus, aliquamdiu hæsitabundo similis ab illorum tactu abstinendo, cordis intimi affectu Dei opem implorasset, en aviculæ assæ, tamquam e nido, ex patina apposita, omnibus obstupescentibus, evolantes, divina metamorphosi totidem pisces assos in eodem vasculo, loco sui reliquerunt.

certam fidem adhibeamus.

28 *Sigismundus Ferrarius in opere jam sæpius laudato de Rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part.* 2, *lib.* 1, *cap.* 13 *hanc prodigiosam narrationem mitigans, de volatu avicularum non meminit, et ex ipso Tomco tantummodo refert*, perdices duas illi oblatas, qui carnes ex sacræ Religionis suæ instituto non comederet, tacitis ejus precibus in pisces esse conversas. *Nescimus, qua auctoritate Ferrarius* aliquot aviculas *illas in* perdices duas *commutarit, et volatum*
B *illarum amiserit. Ceterum miramur, ab antiquis scriptoribus nullam tam stupendi miraculi memoriam posteritati relictam fuisse, cum publice in mensa Pontificis Romani contigisse dicatur. Quare ad illud prodigium credendum requirimus certiora testimonia, quæ etiam exegisse videntur ii, qui sub Clemente XI Papa proprius* B. Augustini *Lectiones composuerunt aut approbarunt, quandoquidem in illis de tam illustri miraculo nullum sit verbum. Adde, quod in veteri Officio Lucerino de hujusmodi prodigiis nulla mentio occurrat. Hæc de Actis in genere dicta sufficiant. Nunc ad peculiares quasdam eorumdem assertiones historice ac chronologice discutiendas progrediamur.*

Assignatur vera Beati patria ex antiquis documentis,

29 *Ferrarius in opere mox citato part.* 2, *lib.* 1, *cap.* 17 *refert varias auctorum sententias de patria* B. Augustini, *quibusdam illum Hungarum, aliis eum Dalmatam appellantibus. Sed opiniones illæ jam conciliandæ aut deserendæ sunt, postquam Michas Madius de Barbazanis, auctor coævus, apud Joannem Lucium pag.* 380 *caput* XXVII *Historiæ suæ ita inscripsit :* De obitu episcopi Nuceriæ S. Augustini, nativi de Tragurio. *Eamdem beati Præsulis patriam jam supra indicaverat cap.*
C 4 *istius Historiæ, ubi dixerat,* Augustinum de Tragurio episcopum Sagrabiæ *a Benedicto XI Papa ordinatum fuisse. Eumdem nativitatis locum in ipso textu capitis* 27 *rursus repetit, ut inferius alia occasione dicemus. Hinc erroris convincitur Stephanus a sancto Severo, Dominicanus Lucerinus, qui apud Ferrarium loco proxime citato scribit,* B. Augustinum *ortu Brachiensem fuisse. Itaque cum illustrissimo Joanne Tomco asserendum est, Traguriensem Dalmatiæ urbem, hoc sancto Cive vere gloriari.*

et ex codice Carcassonensi; iuxta quem etiam corruit opinio eorum,

30 *Hæc beati Viri patria etiam confirmatur ex codice Carcassonensi Bernardi Guidonis, in quo Soëgius Dominicanus sic de* B. Augustino *nostro ad marginem legi refert :* Oriundus de Traguria civitate, quæ est in Dalmatia, in lingua Slavonica, intravit Ordinem anno MCCLXXVII vel MCCLXXVIII. *Ita testatur Echardus in scriptoribus Ordinis Prædicatorum tomo* 1 *pag.* 553, *ubi ex hoc codicis Carcassonensis testimonio sic recte concludit :* Sancti Thomæ auditorem fuisse, quidam comminiscuntur, quod ex anno, quo nomen dedit Ordini, omnino evertitur. Parisios missum studiorum causa anno MCCLXXXVI narrat Pius, et verosimillimum. *Est is Joannes Michaël Pius, qui Latine sæpius sub nomine Plodii citatur, et qui* D
in opere Italico de Illustribus viris ordinis Prædicatorum parte 1, *lib.* 2, § 16 *asserit,* B. Augustinum *adolescentem anno Christi* 1286 *una cum F. Jacobo Ursino Parisios perrexisse, ut ibidem studiis operam daret. Ex hac Pii seu Plodii chronologia sequitur, ut beatus Adolescens tunc non potuerit magistrum habere Doctorem Angelicum, cum hic jam ab anno Christi* 1274 *ad cœlum migrasset.*

qui dubie,

31 *Ferrarius hanc difficultatem satis vidit, dum in opere jam toties laudato part.* 2, *lib.* 1, *cap.* 12 *eam proponit his verbis :* Adolescentulus, Plodio teste, in Italiam profectus est, inde Parisios; quo cum studiorum causa a capitulo generali Parisiensi, anno MCCLXXXVI habito, cum F. Jacobo Ursino, Cardinalis Matthæi Ursini nepote, missus pergeret, ad vallem Ticini fluminis a sicariis quibusdam, qui ei ob oculos socium repente peremerunt, graviter capite vulneratus est, atque in nivibus seminecis dimissus. Causam fuisse aiunt odium a comitibus Casatensibus in Ursinos omnes conceptum, quod ex his quispiam Thomam Casatis comitem et Mediolani Cardinalem veneno sustulisset. Augustini Paganus a Petra sancta eques gaudens, magnus Ordinis nostri amicus et fautor in castrum suum Rebecense E
sublati sic curam per suos agendam curavit, ut intra paucos dies salutem recuperaret. Quæ ratio temporis, a Plodio ex multis gravibus auctoribus assignata, si vera est, non video, quomodo B. Augustinus potuerit esse sancti Thomæ Aquinatis, Angelici Doctoris auditor, ut non semel asserunt viri eximii, sive juxta rei veritatem, cum sanctus Doctor mortalitatem jam exuisset anno Christi MCCLXXIV, nimirum ante annos duodecim, quam esset annus MCCLXXXVI, quando studiorum causa Augustinus Parisios proficiscebatur. *Ita quidem ille nodum attigit, sed non solvit.*

aut mendicus asserunt,

32 *Joannes Rechacus tomo* 3 *de Sancti ac Beatis Ordinis Prædicatorum in Vita Gallica* B. Augustini *cap.* 2 *putavit, se invenisse modum, quo hæc adeo pugnantia inter se conciliaret. Excogitavit itaque novum quoddam systema chronologicum, et primo statuit,* B. Augustinum *anno ætatis suæ decima quarto circa annum Christi* 1256 *vel* 1257 *Ordini Prædicatorum nomen dedisse. Deinde asserit, beatum Adolescentulum anno* 1259 *vel* 1260
Parisios ivisse, ut sub magisterio Angelici Doctoris F
in studia incumberet. Denique fingit, B. Augustinum *postea quadragenario majorem F. Jacobo Ursino comitem adjunctum esse, ut eum Parisios deduceret, et tunc ea accidisse, quæ supra ex Plodio, seu potius ex Plodii interprete Ferrario retulimus. Hæc autem omnia sine ullis testibus aut tabulis confidenter affirmat, ut etiam in aliis Sanctorum Actis non raro facere consuevit.*

ipsum fuisse discipulum S. Thomæ Aquinatis

33 *At totam hanc Rechaci chronotaxim fictitiam esse, liquet ex supra laudato codice Carcassonensi, qui diserte notat,* B. Augustinum *intrasse Ordinem* anno MCCLXXVII vel MCCLXXVIII. *Hic autem annus optime concordat cum iis, quæ Plodius anno Christi* 1286 *contigisse narrat : nam potuit beatus Adolescens, peracto tirocinio et philosophicis aliisve disciplinis in patria perceptis, anno* 1286 *Parisios mitti, ut theologica doctrina imbueretur, aut in ea sese perficeret. Sed tum certe corruit illa opinio, juxta quam Tomcus aliique tradunt,* B. Augustinum *fuisse discipulum S. Thomæ Aquinatis, qui jam ab anno Christi* 1274 *e vivis excesserat. Quamobrem non video, qua chronologicæ aut historicæ veritatis specie PP. Dominicani in recentiore hujus beati Præsulis Officio legant sequentia :*

Exacto

A Exacto tyrocinio, Parisios una cum Fratre Jacobo Ursini studiorum causa missus sanctum Thomam Aquinatem magistrum habuit; sub quo mirum est, quantum in scientia, pietate, ceterisque virtutibus profecerit.

Recentiora Beati Acta,

34 *In veteri Officio Lucerino legimus*, B. Augustinum *Ordini Prædicatorum* a pueritia *nomen suum dedisse. Hinc suspicamur, quod sacrum illud institutum amplexus fuerit, quando decimum septimum vel decimum octavum ætatis suæ annum agebat. Cum autem juxta codicem Carcassonensem anno Christi* 1277 *vel* 1278 *Ordinem intraverit, cum Echardo non improbabiliter conjicimus, illum natum esse circa annum Christi* 1260 *sub Bela IV Hungariæ rege, cui tunc etiam Dalmatia parebat. Cum vero juxta Officium Lucerinum* a pueritia, *et juxta alios* adolescentulus, *anno Christi* 1277 *aut* 1278 *Ordinem Prædicatorum ingressus fuerit, ac obierit anno* 1323, *ut postea probabimus, ex his ulterius sequitur, illum non septuagenarium, ut Tomcus et recentiores Officii Lectiones asserunt, sed circa sexagesimum tertium ætatis suæ annum ex hac vita migrasse.*

B

quibus etiam aliquid novi superadditur

35 *Juvat hic inserere memorabilem* B. Augustini *responsionem, quam Tomcus in Actis ejus prætermisit, et quam Echardus in opere jam sæpius citato tomo* 1, *pag.* 553 *ex codice Colbertino* 2104 *eruit; ubi anonymus Ordinis Dominicani scriptor, eo tempore vivens, in collectione exemplorum rem refert hoc modo :* Respondit B. Augustinus nostri Ordinis episcopus Gaçabriensis (*voluit dicere* Zagabriensis) Fratribus dicentibus, ut rogaret quemdam baronem, ut eis daret tantam pecuniæ quantitatem, quam sibi legaverat talis dominus, putantes, quod daret propter reverentiam ampliorem, quam ad ipsum habebat; non enim per duos annos solverat : Pater meus (*scilicet S. Dominicus*) mihi reliquit in testamento, ut possessiones temporales non haberem ; et pater illius (*nimirum baronis, a quo petebant*) reliquit, ut haberem. Prius volo et obligor servare jura testamenti patris mei, quam sui. *Tunc subdit, cum petere noluisse.*

quædam tradunt de mutato Lucerinæ urbis nomine,

36 *Illustrissimus Tomcus in Actis infra edendis num.* 75 *narrat, quod* B. Augustinus *ad episcopatum Lucerinum translatus, ante omnia præcepit, ne alio quam Mariæ nomine civitas illa appellaretur.*

C

Verosimiliter ex Tomco id insertum est Lectioni sextæ recentioris Officii, in qua legitur beatus Antistes potenti Deiparæ virginis patricinio submisisse totam suam diœcesim, ac præcipue urbem Lucerinam, quam, mutato nomine, civitatem sanctæ Mariæ appellari voluit. *Si hæc Acta aut Lectiones istæ significare veliut, primum ab hoc beato Præsule nomen sanctæ Mariæ civitati Lucerinæ impositum fuisse, antiquis documentis manifeste contradicunt : nam cognomen istud jam erat usitatum tempore Benedicti XI Papæ, qui Carolo regi Siciliæ apud Raynaldum in annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 1305 *num.* 55 *inter alia sic scribit :* Sane tu dudum pie considerans, quod ex mora, quam faciebant Saraceni in civitate S. Mariæ, tunc vocata Luceria, derogabatur plurimum fidei prælibatæ, ab ea Saracenos prædictos, ut ex tunc inhabitarent inibi libere Christiani, exterminari fecisti spiritu Dei ductus. *Deinde præsul istius civitatis ibidem ab eodem Pontifice Benedicto XI* venerabilis frater noster episcopus S. Mariæ *appellatur.*

quæ cum antiquis instrumentis

37 *Ferdinandus Ughellus tomo* 8 *Italiæ sacræ col.* 314 *agens de urbe Luceriua, originem et causam istius cognominis ita distinctius explicat :* Post multa vero secula Fredericus II Ecclesiæ hostis, ut dictum est, expulsis inde Christianis, soloque episcopo cum duodecim clericis relicto, Saracenis ex Africa accitis civitatem habitandam dedit. Episcopus extra mœnia in veteri cathedrali pauper et pene exauctoratus permansit, donec per Carolum II regem debellatis ad unum Saracenis, recepta et expurgata civitate, in eam se recepit ad novam incolendam cathedralem, quam tunc ex veteri lapide Carolus exædificaverat, amplæ nimis ac regiæ amplitudinis opus, titulo ab eo imposito S. MARIÆ DE LA VITTORIA, quo titulo simul se decoravit episcopus, adeo ut in provinciali Romano nuncuparetur EPISCOPUS S. MARIÆ DE VICTORIA, hodie Lucerinus.

AUCTORE G. C.

difficulter conciliantur.

38 *Post hæc Ughellus varia instrumenta recitat, suasque interserit observationes, ex quibus omnibus evidenter patet, Luceriam jam diu ante episcopatum* B. Augustini, *mutato nomine, civitatem S. Mariæ appellatam fuisse. Quandoquidem tamen Acta Sanctorum et Lectiones Breviariorum tamdiu tueri conamur, quamdiu manifesta veritas nos ab iis non cogit recedere, dici hic posset, quod forsan tempore* B. Augustini *antiquum Luceriæ nomen rursus apud cives invaluerit, atque idcirco beatus antistes civitatem illam nomine S. Mariæ appellari præcepit. Quod si Acta aut lectiones plus veliut, certe ab historica veritate aberrant. Non lubet diutius inhærere discutiendis singulis Actorum punctis, quorum nonnulla breviter in annotatis infra observabimus. Interim ad assignandum Beato nostro certum felicis obitus annum pergemus.* E

Mortis annus, in quo assignando scriptores nonnulli erarunt,

39 *Plodius in opere Italico de illustribus viris Ordinis S. Dominici part.* 1, *lib.* 2, § 16, *col.* 323 *mortem* B. Augustini *anno* 1332 *collocat, ibidemque citat alios Ordinis sui scriptores, qui eamdem diversis annis perperam affixerunt. Bzovius tomo* 14 *Annalium ecclesiasticarum ad annum Christi* 1332 *num.* 16 *incaute secutus est hunc anachronismum, qui satis aperte refellitur ex superius exhibita epistola Caroli ducis Calabriæ, quam anno Christi* 1325 *ad Joannem XXII Papam dedit, et in qua Pontificem illum Romanum suppliciter orat, ut* B. Augustinum, *virtutibus ac miraculis illustrem, albo Sanctorum adscribat. Hinc etiam erravit Michas Madius de Barbazanis (nisi forsan hic error typothetæ aut librario tribuendus sit) dum in Historia sua cap.*27 *de obitu Beati nostri sic meminit :* Item supradictis annis Augustinus olim Zagrabiensis episcopus, qui fuit per D. Joannem Papam a dicto episcopatu remotus ad petitionem R. Ungariæ et collocatus in ecclesia Nuceriæ in Apulia in episcopis ad instantiam D. R. Roberti Apuliæ, et sic obiit* ad Christum de MCCCXXIX; cujus corpus multa miracula ostendit super iis, qui cum devotione ad ipsum accedunt. Hic fuit oriundus de Dalmatia de civitate Tragurio, et fuit frater Prædicator Ordinis sancti Dominici humilis. *Cum scriptor iste synchronus satis scire potuerit determinatum annum, quo* B. Augustinus *mortuus est, non temere suspicamur, negligentia typothetarum aut amanuensium hoc loco numerum* MCCCXXIX *pro* MCCCXXIII *in textum irrepsisse.* F

* *forte* abiit

ex codice Carcassonensi determinatur.

40 *Undecumque ortus sit iste error, prorsus assentimur illustrissimo Tomco, aliisque auctoribus, qui mortem hujus beati Antistitis anno* 1323 *affigunt : nam præter alia argumenta id nobis persuadet supra memoratus codex Carcassonensis, in quo apud Echardum tomo* 1 *operis jam sæpe citati pag.* 553 *Soëgius legit sequentia :* Obiit tertia die mensis Augusti in festo inventionis S. Stephani, fuitque sepultus (*hic ad marginem* die crastina *notatur*) in

AUCTORE G. C.

in vigilia S. Dominici in Conventu FF. Prædicatorum in Luceria anno Domini MCCCXXIII, ubi miraculis cœpit ejus sanctitas declarari, cum corpus ejus niveo candore refulgens apparuit, et odorem suavissimum ex scipso dedit; et clerici cathedralis ecclesiæ, qui corpus ejus auferre Fratribus, et secum afferre conabantur aurisia et cæcitate percussi, repulsi sunt. *Cangius in Glossario mediæ et infimæ latinitatis dicit, voce* aurisia *significari cæcitatem aut tenebras, in qua posteriori significatione hic accipi potest, ne bis idem repetatur. Vide eumdem in Additionibus ad tomum primum Glossarii, ubi col.* 1354 *citat Alanum de Insulis, qui contra Valdenses cap.* 58 *ita scribit:* Sunt multæ species fallaciæ visus. Una est, quando non videmus, quod oculis præsentatur, quæ dicitur aurisia, id est avidentia, qua percussi fuerunt, qui Elizæum quærebant.

et chronologicum Vitæ compendium

41 *Atque hæc sunt præcipua, quæ de Actis infra recudendis præmonenda esse censuimus, reliqua levioris momenti in Annotatis breviter observaturi. Attamen ad faciliorem temporum intelligentiam hic iisdem præmittimus chronologicum Vitæ compendium, quod Ughellus tomo* 8 *Italiæ sacræ col.* 319 *satis accurate concinnavit in hunc modum :* Beatus Augustinus natione Dalmata, patria Traguriensi, Nicolao et Dragesta nobilibus parentibus natus, cum adhuc adolesceret, mundo pompisque seculi remisit nuntium, divique Dominici habitum induit, et in eo Ordine tum litteris humanis tum divinis simul, atque Religionis virtutibus mirabiles progressus fecit, omniumque admirationem in se convertit, ita ut post varias sui Ordinis bene obitas præfecturas, a Benedicto XI Pontifice maximo Zagrabiensis crearetur episcopus anno MCCCIII; in qua dignitate multum pro totius Hungariæ regni bono et tranquillitate laboravit, cujus opera ad ardua regni ejusdem negotia componenda, Carolumque Bertum in regem firmandum, usus est Cardinalis Gentilis Apostolicæ sedis legatus; et cum Zagrabiensibus pie præfuisset annos tredecim, in gratiam Roberti, utriusque Siciliæ regis, ad hanc Lucerinam in Apulia, tunc S. Mariæ, ecclesiam translatus est a Joanne XXII, anno MCCCXVII.

ex Ughello exhibetur.

42 In novo grege moderando supra modum ejus erga pauperes misericordia et caritas, zelus in ecclesiastica disciplina conservanda, atque in omnibus pastoralis amor et pietas ita eluxit, ut inter præstantiores sui seculi præsules merito numeraretur. Hic sui Ordinis Fratres intra urbem suscepit, quibus cœnobium et ecclesiam divi Dominici titulo insignem condidit. Cumque per annos plus minusve sex sancte præfuisset, clarus miraculis septuagenario major *(superius verosimiliter conjecimus, ipsum dumtaxat sexagenario majorem obiisse)* obdormivit in Domino, ipso pervigilio sancti Dominici, tertio nempe Augusti MCCCXXIII; sepultus in eadem divi Dominici ecclesia, innumeris miraculis perpetuo illustris, pro cujus inquisitione vitæ, miraculorum indagatione, atque canonizatione Carolus Calabriæ dux, Roberti regis filius ad Joannem XXII sequentes scripsit litteras, quæ ex regio regesto Caroli illustris fol. XXXI sub littera B. exscriptæ sunt. *Tunc subjungit ipsas Caroli litteras, quas nos supra* § 1 *exhibuimus. Jam huic Commentario prævio finem imponemus, ubi paragrapho sequente prius quædam de posthuma illius B. Augustini gloria retulerimus.*

§ IV. Beati sepulcrum, reliquiæ, et recentiora miracula.

Observantur nonnulla circa Beati sepulcrum,

Illustrissimus Tomcus in Actis num. 81 *de sepultura* B. Augustini *hæc habet :* Sepultus fuit intra ecclesiam sibi dilectam, Fratrum suorum domicilio, et sancti patris Dominici memoriæ, suoque receptui, ut diximus, constructam; quousque anno primo hujusce seculi *(id est anno Christi* 1601, *ut Ferrarius et Ughellus asserunt)* in aliud sepulcrum pretioso marmore elaboratum, non absque miraculorum frequentia, translatus fuit. *Prædicatores Lucerini in supradicta responsione sua anni* 1687 *nos de recentiore istius sepulcri statu docent sequentia :* Corpus suum conservatur in capella, quæ est sita in ecclesia sancti Dominici Luceriæ; in qua quidem capella pendent quamplurimæ tabellæ votivæ, et in die festo suo ostenditur populo caput tantum, quod conservatur in statua argentea : nam corpus in tumulo super altare ejusdem Sancti quiescit; et maximus est populi concursus, quando celebratur cum interventu episcopi pontificaliter ejus festum celebrantis.

sacrasque ejus reliquias

44 *Occasione cultus jam superius aliqua de sacris* B. Augustini *reliquiis ex Ferrario memoravimus. Sed juverit eadem distinctius audire ex mox laudatis Patribus Lucerinis, qui in eadem epistola anni* 1687 *sic respondent :* Plurimæ sunt reliquiæ istius Sancti, quæ conservantur a Fratribus Prædicatoribus Luceriæ existentibus, videlicet caput Sancti cum dentibus; et apparet in vulnere, recepto in eodem capite a Saracenis sanguis. *At potius existimamus, hoc vulneris vestigium adscribendum esse sicariis, qui F. Jacobum Ursinum occiderunt, et socium ejus* B. Augustinum *graviter in capite vulnerarunt, ut supra num.* 31 *ex Plodii interprete Ferrario narravimus : nam Saraceni jam dudum Luceria expulsi fuerant, antequam Beatus noster ad cathedram Lucerinam seu S. Mariæ esset translatus, ut apud Raynaldum in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 1269 *num.* 1, *et annum* 1303 *num.* 55 *licet videre. Utcumque sese ea res habeat, aliæ beati Præsulis exuviæ ob iisdem Patribus Lucerinis ibidem ita recensentur :* Insuper stola, manipulus, cingulus et alba, quibus utebatur, dum vivens celebrabat; subucula lanea, quæ tegit ejus carnes; pileus paleaceus, qui conservatur integerrime, et ægrotantibus defertur cum maxima veneratione propter complurimas gratias ipsis concessas; et hodie viget prædicta devotio, et quotidie asportatur per totam civitatem cum luminibus, quando cives laborant gravi infirmitate.

et referuntur recentiora quædam miracula ex Ferrario.

45 *Cum post Vitam* B. Augustini *huic Commentario subnectendam antiquiora ipsius miracula ex veteri Officio Ms. Lucerino daturi simus, hoc loco tantum agimus de recentioribus, quæ Sigismundus Ferrarius scribens de Rebus Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum part.* 2, *lib.* 1, *cap.* 15 *exponit his verbis :* Sed nec nostro etiam seculo per beatum Virum mirabilia Deus operari desistit : nam ad annum MDCIV tantam terræ siccitatem Deus immiserat, ut sancti vatis Eliæ tempora, quibus clausum est cœlum, ne pluviam daret, rediisse viderentur; arescentibusque cunctis, Lucerienses non tantum creditoribus satisfacere se posse desperabant, sed in summa etiam penuria,

A ria, quam messis minabatur, vitam ducturos formidabant.

qui narrat, Lucerinos anno 1604 mirabiliter pluviam impetrasse,

46 Itaque ad divinam misericordiam opemque impetrandam variis precibus ac supplicationibus habitis, multas pias imagines detulerunt. Sed cum Deus nihilo placatior factus videretur, caput beati Episcopi nova publica supplicatione per urbem deportandum decreverunt. Clero igitur et viris religiosis, ceterisque civibus ad beati Dominici ædem die prima Maii congregatis, cœlo undequaque nubibus repurgato atque sereno, æstu acsi sol esset in leone, sæviente; ubi statuam, in qua sacrum caput exstat, efferre, ac prodire cœperunt, in ipso templi S. Dominici limine aër turbari, obduci nubibus cœlum; cumque vix sexaginta passus ad majorem ecclesiam progressi essent, nubes stillare; et cum inde ad portam civitatis appropinquarent, tantos imbres effundere, ut cœlos ruere putares, et in ecclesia Pietatis, quæ erat itineris meta, statuam per duos dies ac noctes dimittere cogerentur; Fratribus, ut poterant, ad monasterium se recipientibus, beatum Augustinum, Sanctum acclamantibus B universis.

anno 1611 energumenam

47 Anno MDCXI mulieres duæ Gallicæ, peregrinantium habitu ecclesiam S. Dominici Luceriensis, quo tempore Completorium persolvebatur, ingressæ, ubi genibus flexis ante divinissimum Eucharistiæ sacramentum primum, deinde ad aram beatissimæ Virginis de Rosario pias preces fudissent, ad tumulum, in quo beati Episcopi ossa servantur, accesserunt. Ibi junior quæ hactenus nullum commotionis signum ediderat, adeo corpore toto intorqueri, membris omnibus dissipari cœpit, ut Religiosi sacras preces decantantes eam ab immundis spiritibus vexari facile deprehenderent.

octo dæmonibus liberatam esse,

48 Accurrit statim Pater ad id muneris designatus, et adhibitis exorcismis, ab octo dæmonibus obsessam intelligit. Cumque per Dei virtutem, et beati Episcopi merita eos ad recessum urgeret, se discessuros dixerunt, quod præsentiam ossium illorum diutius ferre non possent: quatuor enim primo in nummum quemdam æreum signo edito recesserunt; alius deinde facto signo in contortum capillum, quem obsessa vomuerat, eam reliquit; sextus, instar cujusdam virgulæ fumi, C ex ore, ceu ex fornace, cum impetu exhalantis, et recta ad foramina vitreæ senestræ, quæ est in sacello, pergentis exivit, tota fere urbe, quæ confluxerat, aspectante. Denique duobus aliis, cum eam ad terram impulissent, egressis, liberata est.

et anno 1615 rusticum

49 Anno MDCXV Antonius Platus, rusticus Luceriensis, et alii quidam ejus socii energumenum ad tumulum beati Augustini pro liberatione perductum asservabant. Dum ergo Pater exorcista, dæmonibus adjuratis, obsessum, ne nimium torqueretur, aliquamdiu iisdem hominibus custodiendum dimisisset, dæmon per os obsessi frigidam pro sedanda siti instanter efflagitavit. Antonius et alius ex sociis monasterium ingressi aquam hauserunt ex puteo, haustamque totam ebiberunt. Cumque solus Antonius, socio ad custodiam redeunte, aquam obsesso delaturus demissum jam funem attraheret, vi maxima, acsi tota phalanx infernalis ex pedibus illum protruderet, obverso in puteum capite dilapsus est.

instans submersionis periculum evasisse.

50 Tunc is beatum Augustinum devotius inclamans, illæsus super aquas sustentatur: quem (dæmone indicante, aquam non deferre, quod demersus esset in puteum) statim Fratres, et socii accurrentes vivum et incolumem ope beati Augustini (ut pie creditur) eduxerunt. Vivebat Antonius adhuc anno MDCXXXIV fidele de re tota perhibens testimonium. *Hic temporis ordine subnectenda esset publica* B. Augustini *apparitio, qua civitatem Lucerinam ab imminenti ac vicino terræ motu servasse creditur, et propter quod beneficium patronus ejusdem urbis electus est. Sed cum illustrissimus Tomcus hoc miraculum in fine Actorum abunde narraverit, lectorem eo remittimus, ipsaque Acta recudimus, ac notis illustramus.* AUCTORE G. C.

VITA

Auctore Joanne Tomco Marnaritio, episcopo Bosnensi,

Ex editione Sigismundi Ferrarii, qui in Appendice ad res Hungaricæ provinciæ Ordinis Prædicatorum, a pag. 1 illam Joannis Tomci lucubrationem typis vulgavit. E

CAPUT I.

Beati patria, parentes, religiosæ vitæ professio in Ordine Prædicatorum, ac primi labores.

Beatus Tragurii in Dalmatia ex nobili stirpe natus,

Tragurium *a*, civium Romanorum oppidum, ab Isseis *b* conditum, marmore notum, teste Plinio *c*, civitas Dalmatiæ nobilissima, præstantissimorum virorum perenne seminarium, Augustinum edidit, circa medium decimum tertium Christianum seculum *d*, quo vix ullum aliud a Christo nato, novitate et varietate rerum non minus politicarum, quam ad pietatem spectantium, præsertim sacrarum familiarum institutione, feracius exstitit. Genus ei patricium ea tempestate, qua Dalmaticæ civitates, sub patrocinio regum Hungariæ, libera conditione florebant imprimis. Parens ejus fuit Nicolaus nomine ex Gazothorum gente, quæ jam Cassiotha dicitur, magnæ prudentiæ et probitatis vir, inter illius patriæ senatores. Mater ex Dragœviorum familia inter Sicenses *e* perpetuo primaria, Dragoslava nomine: multiplici prole eaque insigni fuere. a b c d F e

et a parentibus pie educatus

2 Tempus natale ad amussim sicuti et pueriles educatio, vitio illius ætatis, in obscuro delitescunt; certum tamen est, cum in lucem editum regnante sanctissimo, et sanctissimarum virginum Margarethæ *f*, et Cunegundæ *g* genitore, rege Bella quarto *h* hujus nominis, qui iisdem ferme annis, regno per Tartaros pulsus, ad Dalmatiæ littora confugiens, in urbe Traguriensi, adjacentibusque eidem insulis, tutum perfugium habuerat *i*. Parentum cura liberaliter educatus, pietati et religioni mirabiliter adolevit. Vix ad juventæ bivium accesserat, cum Deo vocanti potius, quam parentibus parendum existimans, pu- f g h i

rissimæ

A JOANNE TOMCO.

rissimæ vitæ florem, illi, qui pascitur inter lilia, consecravit.

Ordinem Prædicatorum ingreditur,

3 Vigebat per ea tempora mirabili vitæ sanctimonia, euangelicoque studio animarum Christo lucrandarum, magno divinæ gloriæ incremento, et per orbem Christianum dilatabatur sacra Prædicatorum familia, ineunte eodem seculo, a sanctissimo viro Dominico, Hispano genere, sed Gotthalano *k* origine, instituta. Hujus religiosis moribus allectus pius Juvenis, mundo, parentibusque valedicens, inter ejusdem familiæ tirones adscribi postulavit, et obtinuit. Admissus inter cœnobiacos, iis artibus et rudimentis, quibus illa ætas ad omnimodam pietatem informatur, brevi profecit egregie. Potissimum illi studium fuit secularium consuetudinum, humanorumque negotiorum totalis oblivio, cujus assequendæ gratia, post macerationes corporis, novæ menti induendæ, novisque consiliis imbibendis, totum sese addixit; quibus facile inde vitæ simplicitas, ardor divina meditandi, abjectio suimet et proprii judicii abdicatio accessere. Tales virtutes, perpetua suarum appetitionum compressio, assiduaque sibi adversandi exercitatio, denique regularium virtutum regina decoravit, cæca, ut aiunt, obedientia; ut tiro adhuc, ipsis veteranis, nedum commilitonibus, esset exemplo, et admirationi.

peractoque tirocinio, variis virtutibus fulget,

4 Tirocinio exacto, solenni claustralium virorum voto proprio, Prædicatoriæ familiæ insertus, in litteris humanis simul atque divinis magnos fecit progressus. Hinc sacerdotio conspicuus, ad cathedras et euangelicos suggestus, superiorum nutu sublimatus, egregiam Dei Ecclesiæ non minus verbo quam exemplo, pluribus in locis Christiani orbis navavit operam, semper idem, qui primo Religionis ingressu, perseverans. Hinc nec speciosiora munia nec digniores gradus illum umquam a semel ducta solidæ pietatis linea deducere potuerunt. Augustini porro eminentissimi doctoris Ecclesiæ, cujus nomen in castris regularibus assumpserat, ita mores exprimere satagebat in omnibus; ut in conversatione fratrum, sive præesset aliis domestico magistratu, sive subesset, ob oculos sibi perpetuo magni Patris monita obversari putaret; quæ et aliis confratribus subinde magna suavitate inculcabat, præsertim illa ex Homilia 4: Recte novit vivere, qui recte novit orare. Sicut et illa ex Tract. de misericordia: Quid est oratione præclarius, quid vitæ nostra utilius, quid animo dulcius, quid in tota nostra religione sublimius? Illa quoque sæpius iterabat: Oratio justi clavis est cœli; ascendit precatis, et descendit Dei miseratio. Concludebatque excellentiam orandi ejusmodi verbis: Sicut ex carnalibus escis altera * caro, ita ex divinis eloquiis, et orationibus, interior homo nutritur. Ac sic Augustinum Augustinus exhibere, aliosque in eumdem transformare satagebat, elevationis mente * ad Deum.

* *forte* alitur.

* *forte* elevatione mentis

suosque sodales tum verbo

5 Dalmatam quoque sanctorum Doctorum maximum Hieronymum, Dalmata ipse, scribentem ad Salvinam crebro repetebat: Semper in manibus tuis divina sit lectio, et tam crebræ orationes, ut omnes cogitationum sagittæ, quibus adolescentia percuti solet, hujusmodi clypeo repellantur: difficile est etenim, quin potius impossibile, perturbationum vitiis carere quemquam. Eodem quoque magistro, se reliquosque monebat, non verbis tantum, sed corde Deum esse orandum: nam, ut idem ait: Melior quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, ac serenitate, et spirituali hilaritate, quam totius Psalterii cum anxietate cordis, atque tristitia. His scilicet gradibus perfectam conjunctionem cum Deo videbatur assecutus. Humilitatis autem, sicuti et charitatis erga alios, super quam dici queat, studiosissimus erat.

tum exemplo,

6 Hinc sicuti facto, ita quoque voce, familiarissima habebat illa verba, quibus Ambrosius Augustini magister, Demetriadem virginem olim instruebat; Multum, aiebat, ad roborandam dilectionem valet, cum secundum doctrinam Apostolicam invicem se homines honore præveniunt; et alter alterum superiorem existimantes, amant servire subjecte, et nesciunt tumere prælati; cum et pauper divitem non sibi dubitat anteferre, et dives pauperem sibi gaudet æquare; cum et sublimes non superbiunt de claritate prosapiæ, et pauperes non extolluntur de communione naturæ; cum denique non plus tribuitur magnis opibus, quam bonis moribus, neque major ducitur phalerata iniquorum potentia, quam rectorum inhonora justitia.

ad perfectionem excitans

7 Et quia familiares illi erant parabolæ ad imitationem Christi, tam in publicis concionibus, quam privatis colloquiis, cum crebro illud Apostoli ad Galatas: Alter alterius onera portate, inculcaret, cervorum similitudinem ex sancto Augustino quæst. 71 proponebat: Sicuti enim de cervis nonnulli talium cognitionum studiosi scripserunt, cum fretum ad insulam transeunt pascuarum gratia, sic se ordinant, ut onera capitum suorum, quæ gestant in cornibus, super invicem portent, ita ut posterior in anteriorem cervice projecta caput collocet; et quia necesse est, unum esse qui ceteros præcedat; nec ante se habeat, cui caput inclinet, vicibus id agere dicitur, ut lassatus sui capitis onere, ille qui præcedit, post omnes recedat, et ei succedat, cujus ferebat caput, cum ipse præiret: ita invicem onera sua portantes, fretum transeunt, donec veniant ad terræ stabilitatem.

pro Ecclesia et Ordine in diversis regionibus strenue laborat.

8 Ita ille. Qui quando remissiores aliquos in monasteriis videret in disciplina servanda, ne videretur ex rigidiore reprehensione aliquo modo in fraternam charitatem impingere, consueverat, magna modestia illud ejusdem Augustini ad plebem Hipponensem in memoriam revocare: Ex quo Deo servire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus pejores, quam qui in monasteriis ceciderunt. Profuit pluribus Prædicatoriæ familiæ sacris domibus, tam in patria, quam extra: in patria autem plurimorum monasteriorum fuit ipse fundator, ex quibus præstantissimi sanctæ Ecclesiæ prodierunt operarii. Bosnensibus etiam partibus, quæ a Manichæis *l* non ita pridem e Græcia atque Thracia scatentibus miserandum in modum devastabantur, verbo et exemplo, Apostolicam navavit operam, eximio operæ pretio. Sed ad Italicas partes, superiorum jussu translatus, prædicatione verbi Dei, morumque sanctimonia, Christi bonum odorem, magna suæ Dominicanæ familiæ existimatione, se gessit; præsertim cum per ea tempora, infelicissima Italicarum rerum esset conditio, propter pestiferas Guelphorum et Gibellinorum *m* factiones, quibus nihil tetrius humanum genus ab orbe condito pertulerat.

ANNOTATA

A

ANNOTATA.

a *Tragurium, vulgo dictum* Trau, *est urbs episcopalis Dalmatiæ sub archiepiscopatu Spalatensi, jacetque in ora maris Adriatici, et in insula ejusdem nominis, quæ ponte jungitur continenti, ut geographi passim tradunt.*

b *Plinius lib.* 3 *Historiæ naturalis cap.* 22 *in Liburnia meminit de populo, qui Issæi appellantur. Joannes Lucius lib.* 1 *de regno Dalmatiæ et Croatiæ cap.* 1 *et* 5 *hanc gentem fusius recenset.*

c *Plinius loco mox citato testatur, Tragurium præsertim marmore notum esse.*

d *De verosimili nativitatis tempore non improbabilem conjecturam in Commentario prævio num.* 34 *proposuimus.*

e Sicum *est civitas Dalmatiæ antiquæ nunc excisa, cujus rudera in littore maris Adriatici inter Tragurium et Salonarum ruinas cernuntur. Inde incolæ* Sicenses *vocantur.*

f *De hac S. Margareta Majores nostri ad diem* XXVIII *Januarii egerunt.*

B g *Acta S. Cunegundis istius seu Kingæ ad diem* XXIV *Julii, tomo* V *istius mensis a pag.* 661 *in Opere nostro illustrata sunt.*

h *Bela IV rex Hungariæ in locum patris sui Andreæ successit anno Christi* 1235, *et anno* 1275 *ex hac vita migravit.*

i *Raynaldus in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 1241 *num.* 22 *et sequentibus hanc Tartarorum in Hungariam irruptionem ac Belæ regis fugam refert.*

k *Sanctus Dominicus hoc loco vocatur Gotth-Alanus origine, eo quod forte in Hispania prodierit ex stirpe Gotthorum et Alanorum, qui olim Hispaniam invaserant. Suntautem Alani gens Gotthica, ut Procopius Cæsariensis lib.* 1 *Histor. Gotth. sub initio testatur. Quale fundamentum habeat hæc Goth-Alana S. Dominici genealogia, die sequenti in Actis ejus dicemus.*

l *De novis hujusmodi Manichæis legi possunt ea, quæ in Commentario prævio ad Vitam S. Petri martyris die* XXIX *Aprilis, tomo* III *istius mensis, pag.* 679 *diximus.*

m *Hæc nomina indita sunt duabus famosis factionibus, quæ Italiam dissidiis et intestinis odiis repleverunt. Guelphi vocabantur, illi, qui Romano Pontifici favebant; Gibellini autem, qui Fridericum imperatorem sequebantur, ut videre est apud* C *Petavium nostrum in Rationario temporum part.* 1, *lib.* 9, *cap.* 1, *ubi de hac re vetera auctorum testimonia in margine assignat.*

CAPUT II.

Promotio ipsius ad episcopatum Zagrabiensem, stupenda quædam miracula et variæ virtutes.

Post multos labores in Hungaria exantlatos

Verum enimvero, qui Italiæ, extremis malis immersæ, zelo Apostolico maturam opem attulerat, Hungarico regno, ex summa felicitate ad imum miseriarum declinanti, divina dispositione opitulaturus, evocatur ex Italia, et ipsam Dalmaticam patriam deserere cogitur. Etenim deficiente sanctorum regum prole mascula, per trecentos annos in Pannoniis inclyta, regnicolæ in partes divisi, sacræ coronæ decus, armorum vi potius, quam sacrarum legum temperamento, Bohemicis, Bavaricis, Andegavensibusque principibus, tamquam per femineum sexum ex Hungarico stemmate descendentibus, obtrudebant. Andegavensium porro jus, utpote reliquis omnibus potius, Romanus Pontifex a saniori parte Ungarorum sollicitatus, atque etiam eo jure, quo Stephanus Ungarorum Apostolus, a Sede Apostolica, coronam et regium nomen prius obtinuerat, nec non et eo, quo postea idem rex, regnum sancto Petro perpetua donatione consecrarat, sacrata tuebatur auctoritate. *A Joanne Tomco.*

10 Qua tempestate, cum Bonifacio octavo *a*, qui Nicolaum *b* cardinalem Ostiensem legatum destinarat in Hungariam, Benedictus decimus, appellatus undecimus *c*, post tertium annum a decimo tertio seculo Christiano, ex Prædicatorum familia lectus, vir pietatis eximiæ, in sede Petri suffectus esset; cumque eodem tempore ecclesia Zagrabiensis *d*, totius Hungarici regni amplissima, ob translatum Michaelem ejus decimum quintum præsulem, ad Strigoniensem archiepiscopatum, solatio pastoris esset destituta, Benedictus, ut tantæ ecclesiæ præsulem aptum præficeret, qui vulneribus Hungaricis etiam E medicina Apostolica prodesse valeret, in Augustinum, quem in sacra Dominici familia diu collegam habuerat, conjecit oculos, eumdemque Romam evocatum, vel reluctantem, pastorale munus subire coegit *e*: cum quo dum familiarius, pro priori consuetudine, et germanitate morum ageret, eidemque in primo ad se accessu, manum valetudinariam salutationis ergo porrigeret, ubi primum ab hospite tacta, et pio osculo signata fuit, absterso statim dolore, osculata manus, vires integras, majori aliorum quam Pontificis, cui virtus Augustini probatissima erat, admiratione, recepit. *a Benedicto XI Papa, coram quo duo insignia miracula* *a b c d e*

11 Aliud quoque non minus mirandum contigit; etenim cum summus Pontifex jure Christiani hospitii, eumdem mensæ suæ admovisset, eidemque aliquot aviculas *f* tamquam ex itineris ærumnis debilitato, curasset apponi, ille vero observantiæ regularis instituto, quo Dominicanis fratribus perpetuo carnium usus interdicitur, tenacissimus, aliquamdiu hæsitabundo similis, ab illorum tactu abstinendo, cordis intimi affectu Dei opem implorasset; en aviculæ assæ, tamquam e nido, ex patina apposita, omnibus F obstupescentibus evolantes, divina metamorphosi, totidem pisces assos in eodem vasculo, loco sui reliquerunt. *patrasse fertur,* *f*

12 Hinc Pontifex confirmatus in antiqua opinione, quam pridem in communi palæstra, de sancto Viro conceperat, eumdem manibus suis supremo sacerdotio decoratum, ad Zagrabiensem gregem destinavit. Cui dum præesset, solliciti pastoris curam, et accuratissimi patris affectum, magno illius ecclesiæ incremento, comprobavit. Prima tamen illum sollicitudo tenuit, ne quamvis episcopus, quidquam de regularis vitæ præscripto remitteret. Inde prope cathedralem suam, a fundamentis erecta ecclesia, quam sanctissimorum præsulum normæ sancto Nicolao dicatam voluit, eidem Dominicanorum fratrum monasterium adjunxit, quibuscum, totum id temporis, quod a pontificali munere sibi supererat, in conversatione charissimorum fratrum pie transigebat. Quibus etiam plura alia loca intra suæ diœcesis terminos extruxit, ut quamdiu illam lustraret ex officio, ex inolita sibi consuetudine, ad illos divertendo, et spiritui refocillando intentus, monachus esse posset. Quam *episcopus Zagrabiensis consecratur, ubi FF. Prædicatoribus cœnobium condit.*

porro

A JOANNE TOMCO.

porro Deo hæc Augustini consilia probarentur, facile patuit. Cum enim locus, in quo prope cathedralem ecclesiam monasterium extruxerat, aquis salubrioribus indigeret, eo quod fluviolus prælerlabens, mineralibus qualitatibus inficeretur, positis aliquando genibus, et simul cum fratribus implorato divino subsidio, manu sua effossa exigua scrobe, in latere proximi tumuli, saluberrimæ aquæ fonticulum elicuit; qui ad hodiernum usque diem, a fidelibus avide potatus, ob salubritatem æque animæ atque corporis, Augustini nomen retinet.

et cum observantia regulari

13 Aliquando a quodam ex suo clero interrogatus, cur ita frequenter ad monasteria sese reciperet episcopus, cujus esset in medio populorum semper inveniri, respondit; idem etiam a magno Augustino episcoporum maximo, non solum factitatum, sed etiam in libro, quem Manualem, tamquam semper manibus terendum, inscripsit, ejusmodi verbis commendatum: Fuge, o homo, paululum occupationes tuas, et abscon de te modicum a tumultuosis cogitationibus tuis; vaca aliquantulum Deo, et paululum B requiesce in eo, iutra cubiculum mentis tuæ; et exclude omnia præter Deum, et quæ valent ad quærendum eum, et clauso ostio quære eum. Ita ille, qui talia sacra loca episcoporum hospitia itinerantium appellabat subdens: sicut viator itineris labore fessus, divertit recreandus ad publica hospitia, ita pastor animarum, ad religiosa receptacula.

conjungit curam pastoralem;

14 Ceterum quoad opus pastorale, nullibi operam suam desiderari passus est umquam, præsertim cum ea tempestate maxime deformis existeret facies ecclesiæ Zagrabiensis; quippe quæ sexaginta ante annis extrema fuerat a Tartarorum colluvie perpessa, qui eo Septemtrionali Asia per Muscoviam, Russiam, Poloniam, Ungariam inundantes, Pannonias omnes, et Dalmatiam ipsam ad mare Adriaticum usque, pulso rege Bela cum primatibus, uti supra innuimus, omnia ferro, flammisque devovendo, inaudita crudelitate regnum universum colonis evacuaverant, iis exceptis, quibus fuga sibi consulere licuit *g*.

in quo munere ecclesiam Zagrabiensem restaurat,

15 Qua occasione devastata etiam ipsa Zagrabia, vix aliqui sacerdotes, antiquorum litteralia monimenta, in sacrario Zagrabiensi conservari solita, ad Arbensem *h* insulam transferendo flammis subtraxerant; unde et Zagrabiensis ecclesia (opus sanctissimi regis Ladislai *i*) cum adjacenti C canonicorum monasterio jacuit, apside majori excepta, ferme eversa. Et licet post Tartarorum discessum, Philippus undecimus illius ecclesiæ præsul, eamdem restaurare aggressus esset, (vir publici boni amantissimus, utpote qui et castrum Medued appellatum, in monte Zagrabiæ imminenti, perfugio cleri et incolarum, sacris pecuniis a fundamentis excitaverat, civitate proxima Montis Græcensis muro minime adhuc obsepta:) tamen vix fundamentis ecclesiæ exsurgentibus, ad Strigoniensem *k* sedem translatus, opus majori spe, quam effectu, cœptum, imperfectum reliquerat.

sacra supellectile ornat,

16 Timotheus attamen ejus successor, ingenti conatu, intermissum opus quamdiu vixit ad summam promoverat altitudinem, eamque insigni opere elaboratam, (prout ejusdem gentilitia stemmata posteritati sunt argumento:) nec solum muris exstruendis, æternum laudabilem operam navaverat, sed et diversis aureis, argenteis, ac aliis pretiosis ornamentis sacram supellectilem instruxerat, prout vetera Zagrabiensis sacrarii monumenta testantur. Atque utinam Antonius, et Joannes, unus post alium successores, optimi D Timothei institissent vestigiis; et non potius paratis dilapidandis, ipsoque Meduedensi castro, beneficio dicam, an verius maleficio suorum consanguineorum, et animæ propriæ, alienando obiissent inglorii, Joannes præsertim; unde inter illum et cathedrale capitulum, lites ingentes exortæ, in arma et in apertas persecutiones erupere, magno detrimento nobilissimæ ecclesiæ, nisi dextra Domini vitam ejus anno salutis MCCXCV præcidisset.

et cleri sui mores

17 Curavit optimus successor Michael, prædecessoris mala corrigere; adeo ut nec ab armis sumendis, pro defensione suæ ecclesiæ, et quiete totius regni abstineret; præsertim, cum per ea tempora, Carolus, Caroli, Claudi appellati, regis Siciliæ filius, ex Maria filia Stephani regis, Belæ quarti filii, prognatus *l*, ad coronam aviticam ab Ungaris evocatus, prope Zagrabiam cum Andrea rege, Veneto dicto *m*, coactus fuerit armis infeliciter decertare. Sed et ipse, ut diximus, ad Strigoniensem evocatus ecclesiam, ingentes curas et labores vix alteri, quam Augustino sibi suffecto, tolerandos reliquit. At is, cum E vulnera suæ ecclesiæ perniciosiora, quam quæ humanis medicamentis curari possent, animadverteret, ad opem divinam confugiens, clero, in seculares mores, ne dicam militarem inhumanitatem, silvescenti, sanando vires intendit omnes.

variis modis corrigit.

18 Forma itaque gregis factus, nil præscripsit observandum, quod ipse muneris omnibus non præstaret, facto semper jussa præveniendo. Mira affabilitate ferociores, humanitate petulantiores, precibus elatiores, muneribus, honoribus promptiores, in sui observantiam et amorem, ac proinde ad divini cultus affectum, et sacrorum munerum frequentiam ita redegit, ut sacris precibus horarum canonicarum persolvendis, ex Dominicanæ familiæ ritu, in clerum, armis tractandis, magis quam sacerdotali psalmodiæ assuetum, introductis, illarum usum, hucusque posteritati transmiserit. Dignitates, quas columnas *n* capituli appellant, ab archidiaconis, cathedrali nempe, et ruralibus majori præeminentia adauctis, canonicos in diversas classes distinxit. Præbendarum clericorum numero addito, iis omnibus ex sua episcopali mensa supplevit necessaria. Unde clerum, nullis Septemtrionalibus amplissimis ec- F clesiis secundum, numero, disciplina, proventibus spectandum imprimis, ad præsentia usque tempora instruxit, ornavit, atque ditavit.

ANNOTATA.

a *Bonifacius VIII Pontifex die* XI *Octobris anno* 1303 *ex hac vita discessit, de quo apud Raynaldum, aliosque obvios historiæ ecclesiasticæ scriptores plura possunt videri.*

b *Iste est Nicolaus, cognomento Bocasinus, qui ex Ordine Prædicatorum ad dignitatem cardinalitiam evectus est, et deinde non diu post mortem Bonifacii VIII, sub nomine Benedicti X vel XI Cathedram S. Petri ascendit. Scriptor Actorum hoc loquendi modo non satis clare exprimit, hunc Bonifacii VIII successorem esse eumdem cum isto Nicolao, quem Bonifacius Papa in Hungariam delegaverat. Nihilominus præter alios auctores Joannes Thuroczius in Chronicis Hungarorum cap.* 86 *diserte id explicat his verbis:* Eodem tempore frater Nicolaus de Ordine Prædicatorum, episcopus Hostiensis Cardinalis, Apostolicæ Sedis auctoritate suffultus, in Hungariam pro Karolo advenit;

qui

A qui Budæ residendo diebus aliquot, videns se nihil posse proficere, reversus est in curiam, et ibi mortuo Bonifacio VIII, in summum Pontificem eligitur et creatur, et Benedictus appellatur.

c *Franciscus Pagius in Breviario Pontificum Romanorum tomo* 3 *pag.* 550 *et sequente rationem hujus appellationis ac diversi numeri ita reddit :* In memoriam beneficiorum, a Bonifacio VIII acceptorum, *Nicolaus Pontifex electus* nomen Benedicti sumpsit, quod in baptismate Bonifacius acceperat, dictusque est hujus nuncupationis undecimus, licet decimus dicendus esset, cum ex dictis Joannes Veliternus, qui sub nomine Benedicti X Pontificatum invasit medio seculo undecimo, fuerit antipapa : quia tamen ab omnibus hujus temporis scriptoribus dicitur Benedictus undecimus, et nos ita nominandum censemus.

d Zagrabia, *aliis* Zagabria, *incolis* Zagrab, *est munita Hungarici regni civitas, et episcopalis sub archiepiscopo Colocensi, jacetque in confiniis Sclavoniæ et Croatiæ, ut in mappis geographicis videre est.*

e *Cum Benedictus XI mense Octobri anni* 1303 *summus Pontifex electus fuerit, et Sedem S. Petri uno dumtaxat anno tenuerit, præterpropter colligimus, quo tempore* B. Augustinus *ab illo ad cathe-* B *dram Zagrabiensem evectus fuerit. Michas Madius de Barbazanis scriptor istius temporis, apud Joannem Lucium post opus de regno Dalmatiæ et Croatiæ editus, ibidem pag.* 372 *Benedicti Papæ XI mortem et simul promotionem Beati nostri sic memorat :* Perusii moritur *(nimirum Benedictus XI Pontifex)* in miraculis coruscando, ordinansque Augustinum de Tragurio episcopum Sagrabiæ.

f *De hoc portentoso miraculo avicularum assarum, quæ subito ex pastina apposita evolant, in Commentario prævio num.* 27 *et* 28 *sat multa diximus.*

g *De hac horribili Tartarorum incursione in Hungariam consuli potest magister Rogerius, testis oculatus, qui inter scriptores Rerum Hungaricarum, anno* 1600 *Francofurti editos, a pag.* 177 *eam calamitatem pathetice describit.*

h Arba, Arbe, *vel* Arbum *est insula Illyrici, in qua situm est oppidum parvum ejusdem nominis, quæ quatuor passuum millibus distat ab ora Liburniæ, et ab Oriente in Occidentem ad quindecim millia passuum extenditur.*

i *Hujus sancti Regis Acta ad diem* XXVII *Junii, tomo* V *istius mensis a pag.* 315 *illustravimus.*

k *Strigonium, vulgo dictum* Gran, *est urbs archiepiscopalis Hungariæ, sita ad Danubium, a quo* C *flumine bifariam secatur comitatus ejusdem nominis, qui ab illa primaria urbe appellationem suam accepit.*

l *Antonius Bonfinius decade* 2 *libro* 9 *Rerum Hungaricarum apud nos pag.* 307 *hanc Caroli genealogiam distinctius exponit.*

m *Laudatus Bonfinius loco proxime citato causam hujus cognominis explicat, et ibidem genealogiam, variamque istius Andreæ fortunam describit. Videri etiam potest Joannes Thuroczius in Chronico Hungarorum cap.* 82, *ubi Andreæ coronationem, ac originem narrat.*

n *Arbitror, canonicos dignitate præditos metaphorice appellari columnas, quia capitulum illis, veluti columnis nititur ac fulcitur.*

CAPUT III.

Exhortatio, quam ad clerum suæ diœcesis instituisse dicitur.

Synodicis congregationibus quolibet anno institutam disciplinam roborando, et, ut verbo pariter et exemplis pollebat, uberrimos fructus Apostolici zeli in horrea magni patris-familias referebat. Aliquando congregata diœcesana synodo, ubi multa circa sacras leges observanda disposuisset; ex illo Euangelii themate : VOS ESTIS LUX MUNDI, ita fertur *a* clerum suum allocutus : *A Joanne Tomco. In synodo diœcesana adhortatur clericos suos*

" Quoniam, fratres carissimi, divina adjuvante " gratia, nequaquam ad eos est mihi sermo, " quorum viæ tenebræ et lubricum, ut divinus " occinit Psaltes, sed cœlesti favore et Spiritu " sancto assistente, vos alloquor, qui tamquam " stellæ perpetuæ æternitatis inter procellas " turbatissimi maris hujus vitæ prælucetis, ut " luce vestra, nulla eclipsi tenebrarum offusa, " naufrago peccatori ad portum salutis iter ostendatis, dum ex hodierno Euangelio nobis omnibus Christi sacerdotibus insinuantur illa " verba : VOS ESTIS LUX MUNDI, &, LUCEAT LUX " VESTRA CORAM HOMINIBUS; expedit, ut breviter inquiramus ex consideratione materialis " cerei, luci præstandæ præparati, qualem esse " conveniat euangelici sacerdotis conditionem, ut " illa evitare possimus, quæ lampadi ardenti et " irreprehensibili, per sacerdotem nobis in fonte E " baptismali consignatæ possint obesse, et Christo jubenti, ut luceat lux nostra coram hominibus, satisfacere valeamus.

20 " Lampas itaque cerea [quod] materia " conficitur, est certum. Hæc porro materies nequaquam ex mineralibus, vel aliis subterraneis " fodinis obscurissimorum fœtentissimorumque " lacuum, inferno proximorum, colligitur; sed " ex speciosissimis æque ac nobilissimis floribus, " quos amplissimo sinu hilari pompa tellus cœlis " ostentat. Hinc sacerdos euangelicus nequaquam ex quolibet sexu membrorumque deformitate; sed ex nobiliori sexu, legitimis natalibus, religione Catholica, omni labe carens infamiæ, nulla morum deformitate compaginatus, " exemplo Danielis et sociorum puerorum ex " semine regio, in quibus nulla esset macula, " cœlestibus mysteriis tractandis efformatur. " Nec satis habetur, ut cera colligatur ex iis, " quos diximus, speciosissimis nobilissimisque " exhilaratæ terræ floribus, in eum finem, ut fiat " apta lampadi conficiendæ; sed nobilitati et " speciei florum suavitas accedat. est necesse. " Pari ratione non sufficit, ut ex nobiliori sexu, F " legitimis natalibus, religione Catholica, omni " labe nefaria carens, morum nulla deformitate " compaginata efformetur sacerdotalis lampas ; " sed iis omnibus accedat, est necesse, suavitas " mansuetæ naturæ, piæ educationis fragrantia, " ut Christi bonus odor esse possimus: etenim " ipsemet Daniel cum sociis, quantumvis ex genere regio et sine macula cognoscerentur, " ad ministerium regis admissi fuissent nequaquam, nisi omni sapientia et disciplina fuissent " edocti. *ut aliis præluceant bono exemplo,*

21 " Et quamvis ex nobilissimis, speciosissimis ac demum floribus materia ceræ decerpatur, " non tamen lampadi componendæ fit apta, nisi " prius et lingua apum purgetur. stillantiumque " labellorum ejusdem animantis perficiatur industria : animantis, inquam, natura castissimi, " occupatione operosissimi, legum et disciplinæ " tenacissimi. Sic et sacerdos, non quia natalibus præstet et moribus, lampadi euangelicæ " concinnandæ censetur idoneus; sed castimonia " purissimæ vitæ excellat, exquiritur : etenim " cum nequaquam inter ministros Babylonicæ " aulæ, sed inter aulicos immaculati agni sit adscri- *castitatem servent,*

A JOAN. TOMCO.

» adscribendus, ejuscemodi virtute debet insi- » gniri, cum de talibus scribatur : Hi sunt, qui » cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines » enim sunt, et sequuntur agnum quocumque » ierit. Et quoniam is debet esse sacerdos, qui » facie ad faciem negotium omnium maximum, » salutem nempe generis humani, tractaturus » est cum Deo, hac puritate polleat, necessum » est : ipsa enim veritate testante, mundi so- » lummodo corde Deum possunt intueri; cujus » rei præstantiam penetravit qualicumque modo » cæcutiens olim gentilitas, quæ curam suc- » cendendorum torrium ad aram deæ, ut appel- b » labant, Vestæ *b*, decreto Romani senatus vir- » ginitate præstantibus puellis censuit commit- » tendam.

otium vitent. 22 » Industria item apis post puritatem men- » tis et corporis imitanda est sacerdoti, otii vi- » tandi gratia, nam juxta tritum illud : Innu- » mera mala docuit otiositas. Hinc maximus » Doctorum noster Hieronymus Rustico mona- » cho normam religiose vivendi præscribens : » Semper, inquit, aliquid facias, ut te diabolus B » occupatum inveniat. Nimium indecens est, » videre hominem ecclesiastico muneri adscri- » ptum, sacro charactere insignitum, otiose » per plateas spatiantem, meliorem partem » diei in domibus magnatum, in tribunalibus » litigantium, et, quod pejus est, inter greges » compotantium dies integros traducere, sup- » presso talento virtutis sibi a Deo communi- » catæ; sed et (quod pessimum) abliguriendo » prodigendoque proventus ecclesiasticos, lega- » tos sibi pietate fidelium, sæpius imminu- » tione proprii patrimonii, præjudicio prolis et » posteritatis, qua nihil carius in humanis.

manibus laborent, 23 » Revocate vobis in memoriam, fratres » mei, Apostolos, primos Christianæ scholæ » doctores, labore manuum victitasse. Unde » Paulus, quamvis omnium ecclesiarum solicitu- » dinibus occupatus totus, non erubescit id fa- » teri; quin etiam, ut habemus in Actis Apo- » stolicis, gloriatur coram Ephesina ecclesia, » talis industriæ exercitio, dum ait : Argentum » et aurum, aut vestem nullius concupivi, sicut » ipsi scitis; quoniam ad ea, quæ mihi opus » erant, et his, qui mecum sunt, ministra- C » verunt manus istæ. Et mox exemplo suo » præcipit idem a reliquis fidelibus factitandum, » dum subjungit : Omnia ostendi vobis, quoni- » am sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac » meminisse verbi Domini Jesu, quoniam ipse » dixit : Beatius est magis dare, quam accipere.

reditus pie impendant, 24 » Nec audiendi, qui dicunt : Sat bene pro- » visus et ditatus sacris proventibus non eget, ut » labore manuum sibi consulat : etenim Aposto- » lus expresse id faciendum præcipit, ut habea- » mus, unde tribuamus necessitatem patienti. Tri- » buimus ex bonis ecclesiasticis, ut aiunt. At il- » lud est officii, respondet Apostolus, imo et » debiti, cum ait ad Corinthios : Sic nos existi- » met homo, ut ministros Christi, et dispensa- » tores mysteriorum Dei. Hic jam quæritur, ut » inter dispensatores fidelis quis inveniatur; id » est juxta Patrum intepretationem, ut ita fide- » liter utamur proventibus Ecclesiæ; quatenus » quidquid necessitati nostræ (necessitati dico ; » non opulentiæ, non prodigalitati, non luxui, » non popinis, non scortis) superest, totum » teneamur Christi fidelibus, nostris fratribus, » tamquam ejusdem corporis membris, utpote » egentibus, erogare; tum quia æqua ratione per- » tinent ad illos, sicuti ad nos; tum potissime, D » ut refrigerio et saluti illorum piorum, a quibus » tales proventus instituti fuere, sit consultum.

25 » Fur alioqui habendus quilibet nostrum, » et patrimonii Christi fraudator, æternisque » cruciatibus mancipandus, donec minimum qua- *eleemosynas tribuant pauperibus,* » drantem solvat ibi, ubi nullus, nisi per im- » mortalitatis pœnas, invenitur solvendi modus. » Idcirco, ut eleemosyna sacerdoti prosit, sacer- » dotali manu parandam illam requirit Aposto- » lus. Quamobrem Hieronymus noster ditissimi » alioqui heres patrimonii, ad Marcum Celeden- » sem scribens, exactissime a se Pauli præce- » ptum exsecutum testatur, cum ait : Nihil alicui » præripui, nihil otiosus accipio; manu quotidie » et proprio sudore quærimus cibum, scientes ab » Apostolo scriptum esse : Qui autem non ope- » ratur, nec manducet. Hæc Hieronymus. At » inquiet aliquis : Omnium artium ignarus ha- » beor. Respondeo : Scribere, legere quicumque » novit ecclesiasticus; satis gnarus habetur, un- » de tali labore atque industria, tam publico » quam privato bono consulat. Veteres illi mo- » nachi, eodem Hieronymo teste, neminem intra E » suum consortium, operis alicujus ignarum, » admittebant.

26 » Penes castimoniam, et industriam, ter- *leges ecclesiasticas* » tia dos naturalis apum, sequitur legum obser- » vantia, et disciplinæ tenacitas, quibus apes » unicum suum principem prosequuntur, vene- » rantur et colunt, cujus imperio ita sunt addi- » ctæ, ut pro illo vitam prodigere minime time- » ant, et qua sui principis hostem, justum credunt » ferire, inde sibi honestum ac necessarium pu- » tant perire, prout ipse Maro de iisdem cecinit :

» ...Pulcramque petunt per vulnera mortem.

» Et vir servitio cultuique Regis regum dicatus » operæ pretium censebit, postquam ille sophi- » sticis excogitationibus prælati sui, ejusdem Re- » gis regum præsentiam exhibentis, leges et » jussa pro sua libidine distorserit, et interpre- » tatus fuerit, expresso legum et legislatoris ma- » nifesto contemptu, innumeris inventionibus » exceptionum et appellationum, ut vocant, con- » tumacis et refractarii capitis sui obstinationem » fulcire? Quid, quod jubeat Apostolus, obedien- F » dum dominis et præpositis etiam dyscolis?

27 » Pudeat Christianum sacerdotem, inter *exacte observent,* » ethnicos eam fuisse erga unius Pythagoræ » dogmata æstimationem et reverentiam, ut so- » la responsione, MAGISTER DIXIT, illius manda- » tis contra quorumcumque aliter suadentium » auctoritatem acquiescerent! Pudeat nos disci- » pulos illius Magistri, qui gloriam suam in eo » collocatam voluit, dum scholam inter homines » exercuit, ut obediens ad mortem usque cogno- » sceretur; pudeat, inquam, nos, prælatis nostris » per fas et nefas velle præesse! Mitto hic cleri- » cos causarum solicitatores, litium immortalium » incentores; eos denique etiam sæpe judices li- » tigantibus patrocinantes, cum apud ethnicos » advocatorum patrocinium, creditum fuerit per- » missum latrocinium; clericos, inquam, qui » suæ vocationis obliti, turpis lucri gratia, gra- » tiam æterni et numquam deficientis lucri, » sponte, utpote satis ab Ecclesia ditati, remit- » tunt et respuunt, frustra sacris canonibus, et » ecclesiasticis statutis reclamantibus.

28 » Jam satis apis studium circa materiam *passiones suas* « ceræ cognovimus. Non tamen hanc ideo adhuc

» aptatam

A „ aptatam lampadi ceræ formandæ invenimus, „ cum requiratur ulterius, ut ab apum industria „ ad purgationem ignis et roris aëri pruinarum „ accedat temperamentum. Quæ in sacerdote nihil aliud sunt, quam passionum veteris hominis mortificationes juxta ejuscemodi experientiæ magnum doctorem, regium Vatem, dicentem : Transivimus per ignem et aquam. Unde et ipse ethnicus poëta de heroë virtutibus omnibus exculto cecinit :

„ Multa tulit, fecitque puer, sudavit et alsit.

sæpe doment,

29 » Perfecta jam cera sit licet eo, quo vidimus, modo, necdum tamen in ceream lampadem, nisi per novum ignem conflatur. Pari modo sacerdos euangelicus nequaquam unica mortificatione veteris Adæ in lampadem sacro altari adhibendam coalescet, nisi mortificationum artibus iteratis et numquam depositis. Hinc laudatus hujus artis magister aiebat : Propter te mortificamur totâ die, æstimati sumus quasi oves occisionis. Et ille alius sacerdotum doctor, mortificationem Jesu Christi B jugiter in corpore nostro portare nos jubet. Quod penitus introspexit ethnicus poëta ab Hieronymo nostro relatus illis verbis : Tantum profeceris, quantum tibi vim intuleris.

orent, et litteris studeant,

30 » Et ut cera perfectionem suam per ignes assequatur, non tamen luci præstandæ sufficit per se sola, nisi ex candida bombyce lychnus intercedat, id est, nisi purissimæ orationis studio sacerdotale cor instruatur : ut enim trini fili intorsione lychnus pro lampade cerea instruitur, ita sacerdotis oratio tunc vero lumini adaptatur euangelico, cum ad mentalem orationem vocalis, et utrique spectatæ vitæ decus accedit, de qua sancti Patres illud : Oportet semper orare et numquam deficere, jure merito interpretantur. Notandum tamen est, hæc tria fila nisi arte intorqueantur, lychnum nequaquam perfici; quare hæc intorsio triplicis orationis censetur sacerdotalis instructio et sapientia ; et illa quidem non facilis alicujus eruditionis, aut doctrinæ superficialis, sed diutina tortitione labiorum quæsita, cum juxta sacrum illud Scripturæ dogma : Labia sacerdotis custodiunt sapientiam, et legem C requirent ex ore ejus. Sane ex cujus ore requirenda est lex, singulari prudentia et scientia debet insigniri, præcavendo, ne contra se latam illam sententiam experiatur : Quia tu repulisti sapientiam et scientiam, et ego te repellam, ne sacerdotio mihi fungaris.

caritatem

31 » Denique quam vim ad tenebras expellendas lucemque præferendam cerea lampas numeris omnibus absoluta obtinebit, nisi ignea flamma accendatur? Ita quid sacerdoti omnes enumeratæ dotes, earumque præstantia conferre poterunt, nisi caritatis accendantur ardore? Qua in re diligenter observandum est, caritatem effective exerceri posse minime absque proprii incommodi sensu, eodem prorsus modo, quo cerea lampas accensa, non nisi suimet imminutione splendescit. Sed heu ! quam pauci, non quidem cum sacerdote, sed cum simplici diacono Laurentio possunt exclamare, et prorumpere in illud : Igne me examinasti. Quare? Quia disperserat, et dederat pauperibus ; nec solum suarum rerum erogatione, sed etiam propriæ vitæ incommodo. Idcirco audacter et lætus subjunxit : Et non est inventa in me iniquitas.

32 » Immittere manum in crumenam, ut disperdamus nostra propter pauperes, aduritur manus humano more loquendo. Non nego, non inficior. At per ejusmodi ignem examinatus est Laurentius, et introductus est in refrigerium. Detractis propriis vestibus in ipsa hiemis asperitate, ut nudus operiatur, urit et adurit seculare malum; sed ex tali adustione Martinus noster, catechumenus adhuc, Christum loquentem audit : Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. Urit et adurit nuditas Franciscum, ut egenis succurrat; sed ejusmodi corpusculo nudo stigmata, gemmis et auro pretiosiora, impressa, spectacula sunt Deo, angelis et hominibus. *A Joanne Tomco. et liberalitatem*

33 » Adurit manum largitas effusissima, qua Stephanus Ungarorum rex et apostolus post innumeras ecclesias a fundamentis excitatas et munificentissime ditatas, ut populos ad caulam Christi perductos contineret in Christianitatis officio, nulli petenti opem denegavit umquam ; sed illam liberalissime die noctuque habuit, ut aliquando irrueute egenorum turba E inter tenebras in regem pientissimum, barbam quoque ipsi evellerent, stipem rapide pro innata importunitate et impatientia erepturi. Sed eamdem dexteram, reliquo toto corpore in cineres recidente, integram adhuc exstare, amplissimoque templo ab ipsa dextera denominato, universæ Ungariæ cultui et venerationi haberi, ipsiusque sanctissimi regis gloriæ amplissimum hoc omnium Hungaricarum partium templum, in quo consedimus, attolli, pretium est nequaquam manus adustæ; sed illius heroïs dexteræ, de quo regius Vates intonat : In memoria æterna erit justus. Et illud : Corona aurea super caput ejus, etc. Hinc et regale caput ejus auro gemmisque fulgidum; sed memoria eximiæ sanctitatis, gloriæ, et honoris augustius, tutelare numen universi Hungarici regni, patriæ hujusce nostræ præsentaneum decus insidet aræ sacrosanctæ, sicut videtis. *erga egenos exerceant,*

34 » Vidimus itaque, fratres amantissimi, qualitates sacerdotalis lampadis; quæ, quia non sub modio, sed super candelabrum, ut ait Salvator noster, ponitur, etiam atque etiam F cavendum moneo, ne splendor ejus vento vel ab aquis, quibus tantummodo exstingui potest, aliquam patiatur injuriam ; sed juxta ejusdem Salvatoris præceptum, luceat omnibus, qui in domo magni patris-familias existunt. Est autem ventus, cujus injuriis sacerdotalis lampas potest labefactari, terrenarum rerum solicitudo, cui cum renuntiaverimus adscribendi ecclesiasticæ militiæ, eo tempore capillorum nostrorum præcisorum episcopali manu, terrena omnia rejecimus, et solenniter Dominum, partem hereditatis nostræ et calicis nostri adoptavimus. *et curent, ne lux, quam aliis præferre debent,*

35 » Absque periculo splendoris nostræ lampadis ad curas terrenas redire nobis non licet : etenim, sicut Hieronymus noster in hanc rem ad Nepotianum clericum loquitur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel ipse Dominus sors, id est pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut et ipse possideat Dominum, et possideatur a Domino. Qui Dominum possidet et cum Propheta dicit : Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habere potest præter Dominum, » pars *terrenis curis*

A Joanne Tomco.

» pars ejus non erit Dominus; verbi gratia, si
» aurum, si argentum, si possessiones, si variam
» supellectilem; cum istis partibus Dominus pars
» fieri non dignabitur.

cupiditate lucri temporalis,

36 » Ita ille, qui mox subjungit : Obsecro
» itaque te, et repetens iterumque moneo, ne
» officium clericatus, genus aliquod militiæ pu-
» tes, id est, ne lucra seculi in Christi quæras
» militia; ne plus habeas, quam quando clericus
» esse cœpisti, et dicatur tibi : Cleri eorum non
» proderunt eis. Et paulo post (quod nisi ipse
» diceret, forte subticerem) ita prosequitur :
» Ignominia sacerdotis est propriis studere di-
» vitiis. Natus in paupere domo et in tugurio
» rusticano, qui vix milio et cibario pane rugi-
» entem saturare ventrem poteram, nunc simi-
» lam et mella fastidio; novi et genera et nomi-
» na piscium; in quo littore concha lecta sit,
» calleo ; saporibus avium discerno provincias,
» et ciborum me raritas ac novissime damna
» ipsa delectant. Ita ille, ad cujus integram
» epistolam vos brevitatis gratia libenter remit-
» to, cum tota de re clericali habeatur.

B

aliisque seculi negotiis

37 » Et ut adhuc melius nobis innotescat,
» quanto et nostro et omnium aliorum præjudi-
» cio, talibus ventorum injuriis splendorem sa-
» cerdotalis lampadis imminui permittimus, Ro-
» manus Pontifex Gregorius (et eo nomine noster
» etiam, quo illustrissimos ejus nepotes Fran-
» gipanicos dynastas, qui nuper, virtute fastis
» æternis celebranda, regnum Hungaricum regi
» suo, regemque regno, impia Tartarica feri-
» tate prope exstincto, vindicantes, cives nostri
» esse voluerunt) Homilia XVII in Lucam quid
» deploret, audiamus : Nullum, ait, puto, fra-
» tres carissimi, ab aliis majus præjudicium,
» quam a sacerdotibus tolerat Deus; quando,
» quos ad aliorum correctionem posuit, dare de
» se exempla pravitatis cernit; quando ipsi pec-
» camus, qui compescere peccata debuimus;
» nulla animarum lucra quærimus; ad nostra
» quotidie studia vacamus, terrena concupisci-
» mus, humanam gloriam intenta mente capta-
» mus; et quia eo ipso, quo ceteris prælati su-
» mus, ad agenda quælibet, majorem licentiam
» habemus; susceptæ benedictionis ministerium
» vertimus ad ambitionis argumentum; Dei cau-
C » sas relinquimus, ad terrena negotia vacamus;
» locum sanctitatis accipimus, et terrenis artibus
» implicamur. Hæc Gregorius.

aut carnis voluptatibus extinguitur.

38 » Nec vento curarum terrenarum, sed et
» aquis voluptatum carnalium funestatur sacer-
» dotalis lampas, et miserandum in modum ex-
» stinguitur; ut merito sacerdotali nomine in-
» clamet regius Vates : Salvum me fac, Deus,
» quoniam intraverunt aquæ usque ad animam;
» infixus sum in limo profundi, et non est sub-
» stantia. Etenim sacerdos voluptatibus carnis
» immersus, tamquam in luto aquarum multa-
» rum, non habet aliquam splendoris substan-
» tiam : amissa quippe puritate, qua sola divino
» dignatur intuitu, volutabrum immunditiarum
» efficitur; certum enim est, teste Apostolo,
» cum quis adhæret meretrici, unum corpus fieri
» eum meretrice; at si unum corpus fit cum
» meretrice, ergo nulla remanet substantiæ sa-
» cerdotalis eminentia, cum femina incapax ha-
» beatur sacerdotii euangelici : quinimo simpli-
» citer polluta, vestalium Romanarum exemplo,
» ab aris repellebatur æternum, et crudelissimo
» mortis genere exstinguebatur.

39 » Sed ne vobis sermone meo tædium pa-
» riam, Hieronymum nostratem ex eadem epi- D
» stola audiatis : Hospitiolum, inquit, tuum aut
» raro aut numquam mulierum pedes terant.
» Omnes puellas et virgines Christi aut æqualiter
» ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem
» tecto mansites, nec in præterita castitate con-
» fidas. Nec sanctior Davide, nec Sampsone for-
» tior, nec Salomone potes esse sapientior. Me-
» mento semper, quod paradisi colonum de pos-
» sessione sua mulier ejecerit. Ægrotanti tibi
» quilibet frater assistat, et germana vel mater,
» aut probatæ quælibet apud omnes fidei. Quod
» si hujusmodi non fuerint consanguinitatis ca-
» stimoniæque personæ, multas anus nutrit ec-
» clesia, quæ et officium præbeant, et beneficium
» accipiant in ministrando, ut infirmitas quoque
» tua fructum habeat eleemosynæ. Scio, quosdam
» convaluisse corpore, et animo ægrotare cœ-
» pisse. Periculose tibi ministrat, cujus vultum
» frequenter attendis. Si propter officium cleri-
» catus aut vidua visitatur, aut virgo, numquam
» domum solus introeas.

Hinc monet, fugienda esse mulierum consortia,

40 » Tales habeto socios, quorum contuber- E
» nio non infameris. Si lector, si acolythus, si
» psaltes te sequitur, non ornentur veste, sed
» moribus; nec calamistro crispent comas, sed
» pudicitia habitum polliceantur. Solus cum sola
» secreto et absque arbitro vel teste non sedeas.
» Si familiarius aliquid est loquendum, habet
» nutricem majorem domus, virginem, viduam,
» vel maritatam; non est tam inhumana, ut nul-
» lum præter te habeat, cui se audeat credere.
» Caveto omnes suspiciones, et quidquid pro-
» babiliter fingi potest, ne fingatur, ante devita.
» Hæc conterraneus *c* nobis et presbyter Hie- c
» ronymus, post quem, parentem meum Augu-
» stinum, tamquam proprio malo gnarum, quid
» periculorum feminea habeant commercia, vo-
» bis in exemplum adduco. Ille enim femina-
» rum omnium, et in eis sororis, et fratris filiæ
» contubernium familiaritatemque constantissi-
» me evitavit; quippe qui diceret : Etsi propin-
» quæ mulieres suspectæ non essent, tamen, quæ
» ad eas ventitarent, posse suspicionem efficere.

quæ plerumque periculosa sunt,

41 » Et ut sermoni finem imponamus, illud
» identidem cum veritatis Magistro ex Euange-
» lio inculco : Vide, sacerdos, ne lumen, quod F
» in te est, tenebræ fiant. Judas sacerdos, Apo-
» stolus, quin etiam episcopus fuit; avaritiæ ta-
» men vento lampade exstincta, episcopatum,
» apostolatum, sacerdotium et animam ipsam
» perdidit. Tertullianus doctor antiquissimus et
» doctissimus, levissimo vento invidiæ Romani
» cleri afflatus, tamquam stipula ante faciem
» venti, exstincta lampade, tenebris occidit æter-
» nis. Arius sacerdos Alexandrinæ ecclesiæ, va-
» nitatis vento agitatus, quam pestilenti fumo
» post exstinctam lampadem euangelicam, orbem
» Christianum infecerit, plurium seculorum rui-
» næ testantur. Sergius monachus idemque sa-
» cerdos, luto aquarum multarum obruta lampa-
» de, teterrimum torrem, impurissimum Mahome-
» tem, tot regnorum et imperiorum eversorem
» (quod nulla terrarum pars ignorat) in orbem
» Christianum intulit.

memoratisque aliorum lapsibus,

42 » Hugonem *d* totius Germaniæ primatem
» Magdeburgensis ecclesia diu sanctissimum
» præsulem habuit, quem tandem, ludo carnis d
» illudentem Deo, sibique, lutum infernalium
» aquarum maxime terribili in omne ævum modo
» ingurgitavit. Et quod non absque lacrymis ex-
» perimur, vastitatem nuperrimam Hungariæ di-

clerum suum ad vigilantiam excitat.

» vinæ

A „ vinæ justitiæ rigor, ex fœtore trium impurissi- „ morum præsulum, testimonio sancti viri, plu- „ ribus adhuc viventibus cogniti, maturavit. Lu- „ ceat ergo lux vestra coram hominibus, ut vi- „ deant opera vestra bona, et glorificent Patrem „ vestrum, qui in cœlis est. Ita tamen, ut, qui „ stat, videat, ne cadat. „ Ita suos allocutus traditur. Decreta porro synodalia mira dexteritate in mores induci curabat, jugum Domini esse suave probans innata sibi discretione et affabilitate, pretiosissimis dotibus majestatis episcopalis; adeo ut neminem asperioribus verbis turbatum a se recedere, quantum fieri poterat, pateretur; et, si aliquando desperatam alias humano judicio alicujus emendationem in melius acrioribus verbis perstringere cogebatur, id ea benignitate et verborum placiditate statim condiebat, ut desperatis etiam morbis medelam adinvenirent.

B

ANNOTATA.

a *Miror, illustrissimum biographum hic dixisse, quod Beatus tantummodo* feratur *ita clerum suum allocutus : si enim nobis persuadere voluit, hanc ipsam esse* B. Augustini *concionem, debuisset id prorsus asserere, et citare antiqua monumenta, in quibus illa inveniatur. Forte ex traditione vel instrumentis quibusdam noverat, similem exhortationem a beato Præsule ad clerum suum institutam fuisse, eique deperditæ suam talis argumenti substituit, ut ex stylo ac toto contextu conjici videtur. Vide Commentarium prævium num.* 26.

b *Hinc vulgo Vestales appellabantur.*

c *Sanctum Hieronymum sæpius supra vocat* nostrum, *vel* nostratem *et hoc loco* conterraneum, *quia erat in Dalmatia natus.*

d *Nullus hujus nominis præsul inter antistites Magdeburgenses occurrit. Referunt quidem Tilmannus Bredenbachius in collationibus sacris lib.* 8 *cap.* 15, *Tritthemius in chronico Hirsaugiensi, aliique auctores terribile exemplum de quodam Udone archiepiscopo Magdeburgensi; sed cum neque ullus istius nominis fuerit umquam inter illos præsules, Paulus Langius in chronico Citizensi, quod Pisto-* C *rius tomo* I *illustrium veterum scriptorum inseruit, et in Chronicis Numburgensibus, quæ Menckenius inter Scriptores rerum Germanicarum, præcipue Saxonicarum, nuper edidit, tomo* 2, *col.* 10 *et sequente, illam historiam ob varias rationes fabulis accenset. Woltherus Henricus Strevesdorff ex Ordine* S. Augustini *in serie archiepiscoporum Magdeburgensium pag.* 53 *et sequentibus eamdem fabellam pluribus argumentis refellit. Quapropter non facile credo, hanc narrationem tam antiquam esse, ut beatus Augustinus eam clero suo proposuerit. Quinimo hinc potius suspicor, Tomeum Marnavicium ex recentioribus chronicis vel scriptoribus nomine* B. Augustini *illam Hugonis vel Udonis Magdeburgensis antistitis historiam retulisse.*

CAPUT IV.

Pia illius gesta in episcopatu Zagrabiensi.

Erga pauperes et ecclesias munificus

Viscera charitatis erga omnes indigentes habuit effusissima perpetuo : neque enim, nisi necessariis sustentationi suæ, et familiolæ admodum exiguæ, servitio suo dicatæ, retentis, ex affluentissimo sacro proventu, reliqua omnia, Christi pauperibus, hospitibus et peregrinis, volebat esse communia. Quin etiam quotannis in publica concione coram clero et populo, accepti et dati rationem minutissimam et distinctissimam consueverat exhibere. Non defuit interim fabricæ cathedralis ecclesiæ a Timotheo, ut diximus, promotæ; quam licet ad suum ferme culmen perduxisset, nullibi tamen insignia gentilitia, aliorum more, sculpi, sicut nec sacræ supellectili, altariumque ornamentis, quibus omnibus munificentissime prospexit, incidi, vel assui permisit : cum diceret, imposturas esse ejusmodi memorias in iis, quæ Christi hæreditate, non gentilitio patrimonio, ex officio boni pastoris parabantur. Addebat insuper, rapinam committi sacrilegam quando personæ, Christi sanguine, et pauperum laboribus ditatæ, res etiam Deo per se dicatas, familiæ signis, et suis nominibus ac titulis insignirent. Nec tamen damnabat exempli boni gratia illorum prælatorum factum, qui vel proprio patrimonio, vel sobrietate, aut aliqua alia honesta industria quæsita donaria suis memoriis consignarent *a*. E

A Joanne Tomco.

a diœcesim suam pedes visitat, et multos ægros sanat,

44 Diœcesim suam, ab Oriente in Occidentem, sicuti etiam a Septemtrione in Meridiem dierum quinque itinerationis, invisit quotannis et plerumque pedester; neque in adeundis piorum domibus aliqua locorum distantia, asperitate montium, sive populorum ferocia, cessit laboribus umquam. Occurrebant illi pauperum, debilium, ac infirmorum turbæ: ii ex pastorali benedictione incolumitatem; illi ex largitate piæ dexteræ, vitæ subsidia imploraturi; quos omnes mira charitate exceptos, et sermonibus et factis expediebat paternis. Observatumque fuit, innumeri licet ad eum egentes accederent, neminem ferme umquam ab eo recessisse sine necessario subsidio. Illud quoque pro certo habitum est : cum tantæ profusioni redditus episcopales amplissimi licet, minime responderent, illius providentia nihil ipsi defuisse, cujus ope millia turbarum ex paucis panibus et piscibus, in desertis locis abunde quondam satiari consuevere. Hinc familiaris ex exiguo penu minus prompte sancti F Patris imperia ad succurrendum egenis exequentibus, inculcare solebat : Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem : justum autem inde cognosci prælatum, si Christi pauperibus, Christi sanguine parata prompte communicaret.

ad quorum solatium plantat salutiferam arborem,

45 Quoniam autem gratia curationum, quam ex illius dexteræ tactu, sive benedictione populi experiebantur, omnia passim loca etiam remotiora pervadebat, ipse humilitatis eximius cultor, talem declinandæ popularis auræ modum excogitavit, ut in meditullio ferme suæ ditionis, arbore tilia manu sua plantata, et fusis ad Deum precibus benedicta, suaderet populis, ejusdem arboris foliis pro remedio morborum uterentur. Et suasioni respondit ad preces sanctissimi Patris, misericordiarum Patris annuentia, eadem arbore integra viridique supra trecentos annos, inter assiduas ferme impiorum per ea loca excursiones, ramos saluberrimos expandente, et folia toties, quoties decussa fuerunt, pietati incolarum sufficiente : a quibus sancti Augustini tilia denominatur. Quo nomine, in Ugrociensi parochia vocitatur adhuc ad parochialem ecclesiam deducens semita, vel quia manu forte ipsius fuerit aperta, vel ipsius jussu commoditati populorum directa.

46 Stetit arbor sacra per trecentos annos, ut

diximus

A JOANNE TOMCO. *cujus memoria adhuc superest.* b

diximus, perpetuo revirescens, ad oppidum, a centum annis a Turcis occupatum, Cernik *b* appellatum, ipsis hostibus fidei veneranda; a quibus cum ingentes faces ad imum truncum votorum assequendorum gratia perpetuo accenderentur, igneo fervore radicibus emorientibus, ante viginti annos corruit; ita tamen, ut ex radicibus ipsius, antequam penitus arescerent, nova tilia succresceret, pari veneratione Turcis æque ac Christianis, assidue cum adhuc proxime adjacenti trunco culta; prope quam Christiani sacellum quoque, minime contradicentibus terræ dominis Mahometanis, excitarunt, illudque Franciscanis ex proxima Bosna *c* eo adventantibus curæ demandarunt.

Dissidentes inter se conciliat,

47 Charitatis inter oves sibi commissas procurandæ servandæque nullum finem B. Augustinus faciebat, præsertim cum ea tempestate magnæ dissensiones animorum inter primates regionis, maximo detrimento boni publici, incendiis, rapinis, aliisque lethalibus injuriis alerentur. Exstant hodie plura publica documenta conciliatarum invicem plurimarum nobilissimarum familiarum, opera sancti Viri, apud aliquos regnorum Dalmatiæ, Croatiæ, atque Sclavoniæ nobiles; præsertim vero apud nobilissimos totius orbis Christiani comites Frangipanicos, sobolem vetustissimæ gentis Aniciæ Romanæ, ut diximus. Apud cujus heroicum germen Nicolaum, vidi nuper nobile monumentum compositionis, mediatore Augustino factæ, inter magnificos viros Stephanum Banum *d* Sclavoniæ *e*, Joannem, et Radozlavum comites fratres, super tricesimarum quarumdam perceptione, et abolitione, nec non super divisione tributorum provenientium in Ztenisniak, et Zamobor.

et pro pace regni Hungariei impigre laborat.

48 Hoc tamen in genere supra modum eluxit charitatis ejus excellentia, cum regni Hungarici status a multis annis funestissimis cladibus dissidentes, ut supra perstrinximus, ad unius legitimi regis Caroli obedientiam pellexit. Etenim quamvis clausa periodo decimitertii Christiani seculi, Bonifacius octavus, ut dictum est, Nicolaum Cardinalem Ostiensem, legatum suum, pro reducendis Hungaricis statibus ad obedientiam Caroli principis Andegavensis, tamquam prolem Mariæ filiæ Stephani, sororis autem Ladislai ultimi Hungaricæ stirpis masculæ, Caroli autem Siciliæ regis uxoris, destinasset in Hungariam; irrito tamen conatu in magna regnicolarum turbatione, competentibus sacram coronam Venceslao rege Bohemiæ et Otthone duce Bavariæ, quorum uterque eamdem solenni pompa, suarum factionum contentione, sed infausto fine obtinuerat, (altero in Bohemiam metu Bavari fugiente, hoc vero a Ladislao Transylvaniæ *f* præfecto carceribus mancipato, ac regno denique expulso) per novem integros annos Carolus regno avitico exulabat.

ANNOTATA,

a *Hæc postrema biographi periodus mitigat et explicat præcedentem* B. Augustini *sententiam, quæ prima fronte rigidior apparet. Unde etiam Joannes a sancta Maria, qui aliter Rechacus cognominatur, tomo* 3 *de Sanctis et Beatis Ordinis Prædicatorum in Vita Gallica* B. Augustini *cap.* 3 *pag.* 79 *eamdem beati Præsulis opinionem mitiori interpretatione exposuit.*

b *In mappis geographicis Hungariæ notatur duplex oppidum sub eodem nomine* Czernik; *sed alterum eorum nimis remotum videtur ab urbe Zagrabiensi. Quare existimo, hic indicari istud oppidum, de quo Philippus Ferrarius in suo Lexico geographico ad vocem* Inicerum *sic scribit:* Incerum et Incerum ex aliis codicibus, Cernich, teste Lazio, oppidum Pannoniæ ad Saüm fluvium apud Velicam regalem inter Zagabriam urbem ad Occasum, et Gradiscam oppidum ad Ortum sex leucis Hungaricis.

c *Bosnia, quam Joannes Lucius* Bosnam *appellat, est pars Occidentalis Serviæ, sic dicta a flumine ejusdem nominis per eam labente. Habet a Septentrione Sclavoniam, ab Occidente Croatiam, ab Oriente eam partem Serviæ, quæ Rascia dicitur, et a Meridie Dalmatiam.*

d *Bani dignitas notissima est apud Hungaros, Croatas, vicinosque populos, a quibus provinciæ gubernator vulgo* Ban *appellatur. De hujusmodi gubernatorum potestate plura vide apud Joannem Lucium lib.* 6 *de Regno Dalmatiæ et Croatiæ cap.* 1.

e *Sclavonia ab aliquibus scriptoribus Latinis tam late extenditur, ut Dalmatiam, Croatiam, Bosniam, et Sclavoniam proprie dictam complectatur; nunc autem strictius passim accipitur ea regio, continetque tantummodo Sclavoniam propriam, quæ inter fluvios Dravum Savumque extenditur, et ab Occasu Styria, ac ab Ortu flumine Danubio clauditur.*

f *Transsylvania est pars Orientalis Hungariæ, quæ ab Ortu in Occasum per* 170 *millia passuum extenditur. Terminatur a Septentrione Russia Rubra, quæ est provincia Poloniæ, ab Oriente Valachia et Moldavia; ab Occidente Hungaria superiore, et a Meridie partim Hungaria, partim Moldavia.*

CAPUT V.

Concio, quam B. Augustinus habuisse traditur in comitiis Hungariæ ad sedandas istius regni turbas et factiones.

Beatus Præsul in comitiis Hungaricis,

Quamobrem Clemens Papa quintus *a*, qui Benedicto successerat post Bonifacium, Gentilem *b* Cardinalem ex familia Minorum lectum, anno octavo quintidecimi * seculi legavit ad Hungaros, virum magnæ pietatis et prudentiæ: qui Spalatum *c* in Dalmatiam veniens, regnicolarum animos Carolo conciliare aggressus, postquam ibi res succedere pro voto cognovit, in Croatiam progreditur; mox Zagrabiam *d* adeundo, Augustinum et laborum comitem, et conciliorum directorem, tamquam virum in magna sanctitatis opinione, Hungarici negotii cooperatorem futurum, Budam *e* regni sedem abduxit, ubi anno integro sedandis regnicolarum animis absumpto, indicto denique statuum omnium solenni conventu, veteri gentis instituto, in campo, qui vocatur Rackos, ad ripam Danubii, prope civitatem Pestanam *f*, ubi frequentissimo postquam concursu cuncti adfuere, Augustinus jussu legati tali modo peroravit:

* *lege quartidecimi.*

proposita orationis suæ materia.

50 « Postquam Dei gratia, legati auctoritate, » afflictissimæ patriæ consulturi, in hunc locum, » ab exordio regni Hungarici publicis negotiis » agendis adoptatum, convenimus; cumque mihi » omnium aliorum minus apto (sed qui nihilominus in promovendo publicæ rei nostræ bono, » ardore et studio nulli facile cesserim) dicendi » provincia demandetur, nequaquam diserta, sed

fortia

A fortia sectando, juxta sancti Cypriani Carthaginensis episcopi sententiam, posthabita omni verbositate, et omni eloquentiæ lenocinio, ut episcopum decet, brevibus demandatam provinciam expediam; præsertim, quia in conspectu sanctissimorum antistitum, sapientissimorum universi regni procerum, nec non lectissima regnicolarum nobilitate perstrinxisse potius, quam exaggerasse rem, satis superque exposuisse illam, persuasum jam mihi habeo: quod me præstiturum existimo, si prius aliqua de plebis petulantia, cujus impetu regnum distrahitur amplissimum, tum de auctoritate Romanæ Sedis in ejusmodi occasionibus, denique de jure optimo Caroli regis in sacram nostram coronam Hungaricam delibavero.

narrat petulantiam plebis,

51 » Et quidem quoad primam partem, satis exploratum est omnibus, annum jam nonum ab eo tempore, quo Bonifacius octavus, Romanorum Pontificum sapientissimus, legatum ad hasce partes ad instantiam sanioris partis regnicolarum, post mortem Andreæ, ultimi regis ex regum nostrorum stemmate superstitis, misit, communem hanc nostram patriam B adinstar Oceani, adversis ventorum procellis ab imo agitari, turbarique. Causam quoque rei non est cur refricem, tamquam omnibus apertissimam, cum nempe bonus Cardinalis sacrorum præsulum et optimatum, nec non melioris nobilitatis voto solicitatus, nullum modum conciliandi animos aliquorum clericulorum et Hungaricæ plebeculæ potuisset invenire, censuris ecclesiasticis potius quam armata vi, ut ecclesiasticum ministrum decebat, interdicto sacrorum usu, ad sanam mentem reducere conatum fuisse: nec novo quidem exemplo, sed per universum Christianum orbem ejuscemodi malo aliisque similibus sanandis ab Apostolica Sede semper usitato.

et quorumdam clericorum,

52 » Verum talis medicina salutis loco phrenesim inauditam excitavit; ut observatum est a medicis in iis corporibus, quæ malo congruentes medicinas vel non admittunt, vel eo, quo deberent, modo, iis non utuntur: nam ut paucis concludam, quod longo tempore mirabundi suspeximus et suspiravimus, clericulo- C rum turba, plenis armata furore, pestilentem virum * in medicum eructando Apostolicam Sedem, quæ a nemine judicatur in terris, anathemate se percussisse *g*, strepitu campanarum censuit, efficta causa, quasi Romanus Pontifex electionem regis Hungariæ, statibus reipublicæ Hungaricæ perpetuo liberam, violenta, ut jactabant, intrusione Caroli Andegavensis violasset. Atque talis insania eo usque processit, ut diversis aliis principibus in regnum hoc ad sacram coronam evocatis, octo annis integris, Pannonicæ reipublicæ viscera suorum gladiis foderentur.

** lege pestilens virus*

variisque exemplis ostendit,

53 » At quæso paululum mecum, sapientissimi auditores, recogitate, an ullo umquam tempore turbæ nisi turbis excitandis, rebusque publicis et quietis turbandis, et festæ pacis centro exturbandis potuerunt esse aptiores; vel ex eo, quia turbarum et turbulentiarum infaustissimarum nomine ab iisdem turbis emanarunt: quippe ad res agendas nihil ineptius turbis, quæ si aliquando veritatis, ipsius Christi videlicet Servatoris nostri, monitis audiendis allecta, ad illum voluit accedere, non nisi compressione et offensione cœlestis Magistri id tentavit, irruendo nempe in illum, ut tradit Euangelista: etsi idem alias omnipotens, verum ut homo, ne ab illa penitus opprimeretur, alium modum non censuit expeditiorem, quam ut se in naviculam, quæ erat Simonis Petri, inter multas alias in littore Genezareno existentes, reciperet, et rogaret per eumdem Petrum paululum a terra abduci: etenim nec ipsam pietatem absque irreverentia et vitio inhumanitatis turba novit exercere.

A Joanne Tomco.

turbas semper nocere,

54 » Unde Matthæi nono scribitur Dominus noster aliquando miseratus turbam. Sed qualem? Jacentem, inquit Euangelista, et tamquam oves sine pastore. Cogitate, qualis sit huc turba præstantiæ, quæ ovibus sine pastore, illuc dispersis æquiparetur. Quod si impia in Christum, et jacens tamquam oves sine pastore, turba describitur in Euangelio, non mirum si in ejusdem Christi Vicarium, et in navicula Petri successorem, pastoris abjecta reverentia, tali phrenesi, qualis a Christi monarchia fundata, numquam fuit audita, sævierit, ut nostis. Nostis autem pro vestra singulari eruditione, auditores sapientissimi, ex Eusebio E in Vita Constantini, multiplex imperium, quo omnibus hominibus datur æqualis dignitas, æquale suffragium, quodque cum monarchia ex adverso pugnat, confusionis ac seditionis potius, quam regni nomen mereri.

et ex politicis philosophorum testimoniis probat,

55 » Hinc vetustissimum decus philosophorum præstantissimus Aristoteles Ethicorum libro octavo, capite primo censuit, populi potentiæ transgressionem pejorem esse tyrannide: nam ut idem ait: Pejus est, si multi, quam si unus vel pauci dominantur. Seneca populum, vitiorum suasorem, auctoremque testatur; Plato ventrem ignavum; Plutarchus effrænem et præcipitem equum; Cicero turbam, fervens et æstuans mare. Aliquando cum interrogaretur Diogenes, quid esset esse sapientem, respondit: A vulgi sententia discedere. Chrysippus porro ita argumentatur, et quidem ad rem nostram sapientissime: Si, inquit, populus philosophari non potest, quanto magis rebus divinis, sacrisque legibus tractandis erit ineptus? Et sicut scripsit Laertius lib. VII cap. II, putabimus, plebem F theologiæ sacrum dogma posse moderari?

sententiam vulgi in negotiis regni

56 » Quamobrem si jure merito Anacharsis indignabatur, in Græcia populum canendi inscium, in theatro de musicis judicare; nos, ut Laertius idem libro primo, capite nono ait; nos, inquam, plebem sacrarum Litterarum rudem de sanctissimis religionibus judicium facere pateremur? Si Appius Claudius, Romanos inter senatores sapientissimus, indigne ferebat, Scipionem Æmilianum a laniis et tonsoribus in censuram promoveri; quanto magis indigne ferendum, si sacerdotia, si magistratus, si sacer ordo, si regnorum dispositiones, et sanctissimarum legum discussiones sordidæ turbæ exponantur censuræ? Imo si quos scorsim evocatos, ut Cato major aiebat, in consilium rei suæ nemo sanus adhiberet, ab iis, in turbam coactis, responsa religionum dari, quis mente sanus admittet?

contemnendam esse,

57 » Idem, qui supra, Seneca capite secundo de beata Vita, argumentum pessimum turbam pronuntiavit. Et ut ad nostræ philosophiæ magis facto, quam dicto, illustratorem accedamus; Polycarpus martyr, idemque Joannis Apostoli discipulus, aliquando jussus a proconsule

A Joanne Tomco.

» sule, ut narrat Eusebius lib. IV Hist. cap. XV rationem sui populo dare, prætori se dixit daturum; nam populo frustra dari, quem negaret duci posse ratione. Addamus nostræ religionis philosopho, innumeris aliis brevitati condonatis, nostræ gentis non insipientissimum principem, quamquam revera crudelioris animi nota merito ab omnibus perstrictum, Diocletianum *h*. Is, cum senatus Romanus decrevisset persecutionem contra Christianos, penultimo ipsius imperii, hoc est, undevigesimo anno, acclamante populo in circo, ut Christiani bestiis subjicerentur, pronuntiavit vanas populi voces minime audiendas.

quod Christi exemplo confirmat.

58 » Sed rem, ut cupimus, Christi claudamus exemplo. Ipse Dei filius, cum minime dedignaretur Nazareno computari populo, et unus Nazarenorum civium haberi, essetque in omne commodum et beneficium civium suorum intentus; attamen quale pretium pro tali gratia a civibus ipsis recepit? Furore populari ducitur ad supercilium montis ex eo præcipitandus, Euangelista teste. Et mirabimur, turbam Hun- B garicam, brutorum more, in Christi sæviisse Vicarium? Turbæ autem facinus contra pia sensa sacrorum antistitum, illustrissimorum procerum, et sapientissimæ nobilitatis, sacrilegium absolute fuisse, cum certo certius cognoverimus, quotquot hic adsumus, vel ex eo nihil immorandum suadet ratio, ut turbarum turbulentas vanitates, et falsas insanias proturbando, nos de nostra republica, imo de salute nostra, libere sancteque deliberemus, et a vulgi sententia recedamus, nos sapientes esse ostendamus.

Auctoritatem sedis Apostolicæ

59 » Jam de auctoritate Romanæ Sedis, cum coram iis loquar, quos ne quidem susurrus ab obedientia et illius reverentia ausus est pertentare, non solum ab eo tempore, quo gens Hungarica adeo stricte ipsius venerationi adhæsit, ut inter omnes Christiani orbis reges solus Hungaricus Apostolicus, et Sedis Apostolicæ a latere, ut aiunt, legatus, singulari prærogativa, per sanctum Stephanum in omnes successores perpetuo transfusa, dicatur et habeatur; sed ab ipso ortu Christianæ reipublicæ, quo Paulus apostolus Illyricæ nationi C Euangelica face præluxit, relicto in Pannoniis nepote ex sorore, Andronico *i* episcopo (unde et primatus ecclesiarum amplissimæ gentis Illyricæ per plura secula in Sirmiensi *k* stetit ecclesia) superfluum ducerem, omnino quidquam effari, nisi cœlum hoc, turbine turbantis omnia turbæ aliquando infectum, pertimescerem. Quamobrem consueta brevitate aliquot sacræ Scripturæ loca, vobis ignota minime, attingam, quibus constans omnium sanctorum Patrum sensus et consensus auctoritatem ecclesiasticam superiorem potestate seculari in Ecclesia Dei stetisse semper, subscripsit.

ex quibusdam veteris

60 » Hinc nullus eorum, quorum nomina studio brevitatis, tamquam vobis notissima, prætereo, dubitavit umquam, de Ecclesia intelligenda esse illa verba Jeremiæ : Domina gentium, et princeps provinciarum. Et Ezechielis : Suscitabo Pastorem unum. Et Apocalypsis : Qui vicerit, et custodierit opera mea in finem, dabo illi potestatem super gentes, et reget eos in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo. Et Isaiæ : Gens, ait, et regnum (alloquendo Ecclesiam) quod non servierit tibi, peribit. Et Davidis : Gladii, inquit, ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis judicium conscriptum; gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Inde apud Lucam in collegio Apostolico duo gladii approbantur. Et ut missas faciamus alias veteris Paginæ auctoritates, Hieronymus noster, quem in explicandis sacræ Scripturæ sensibus Doctorem maximum a Deo sibi prævisum profitetur Ecclesia, illa verba Jeremiæ : Ecce constitui te hodie super gentes et super regna, ut evellas et destruas, et disperdas, et dissipes, et ædifices, et plantes, ad Christum et Ecclesiam pertinere, disertis verbis explicat. *ac novi Testamenti*

61 » Quamobrem Christus ipsemet præcipit Petro : Pasce oves meas, id est, universum gregem ecclesiasticum; et Pasce agnos meos, id est principes gregis ecclesiastici juxta Patrum explicationem. Novimus quidem a Christo fundatam Ecclesiam supra fundamentum Apostolorum et Prophetarum, quando tam Petro, quam reliquis omnibus Apostolis æquam ligandi solvendique potestatem dedit ante Passionem et resurrectionem suam; sicuti resurgens a mortuis, iisdem omnibus Spiritum sanctum inspiravit, eos denique cum omnimoda potestate sine ulla differentia inter Petrum et alios, ad baptizandas omnes gentes per orbem terrarum destinavit.

62 » Attamen supremam potestatem pascendi oves, qui sunt Christi fideles, et agnos, qui sunt principes fidelium, ut diximus, absque multitudine aliorum Apostolorum, præsentibus tantummodo Thoma, Nathanaele, duobus filiis Zebedæi, et aliis duobus ex discipulis, quinque nempe testibus, et Joanne sexto, uno ex filiis Zebedæi, tamquam loco scribæ adscito, soli Petro voluit demandatam. Hinc Paulus scribens ad Corinthios : Spiritualis homo judicat omnia; ipse autem a nemine judicatur. Ad Romanos vero : Omnis anima potestatibus sublimioribus subjecta est. Et alibi : Si angelos judicabimus, quanto magis secularia? Ipse vero Petrus in sua canonica : Vos, inquit, estis regale sacerdotium. Item : Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Jesu domini nostri, quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ (Græcus textus habet potestatis suæ) quæ ad vitam et pietatem, donata sunt. *textibus propugnat,*

63 » Sed et Patres sanctissimi a Christo ad nostra usque tempora constanter tenuerunt et docuerunt, episcopis et summo Romano Pontifici competere et esse in omnia temporalia regiam et supremam potestatem, quod tamen ita intellexerim, ut non directe habeat jurisdictionem temporalem in illa, sed indirecte, quatenus nimirum est necessarium ad finem spiritualem et salutem animarum, sicuti plane nunc contigit in hoc nostro regno. Ita Dionysius ad Demophilum cap. 8 de ecclesiastica Hierarchia; Ignatius ad Philadelphenses, ad Smyrnenses et ad Trallianos; Irenæus lib. 4 cap. 44; Clemens Alexandrinus lib. 7 Stromatum; Cyprianus epist. 69 ad Ruffinianum; Arnobius in psalmum 139; Athanasius oratione secunda contra Arianos; Nazianzenus oratione 18; Ambrosius I ad Corinthios cap. 3; Hieronymus in Isaiam cap. 60; Chrysostomus lib. de Sacerdotio; Epiphanius Heresi 29; Cyrillus Alexandrinus in libro Thesauri; Augusti- *quibus superaddit nonnullas sanctorum Patrum,*

nus

A » nus in Apocalypsin prope finem; Paulinus ad » Citerium; Cassiodorus epistola 4, libro 1; Gregorius magnus in quartum Psalmum Pœnitentialium; Angelomus libro Regum 1 cap. 2; » Rabanus de Institutione clericorum; Anselmus super epistolam 1 ad Corinthios 3; Otto » Frisingensis libro 3 cap. 36; Bernardus lib. » 3 cap. 8 ad Eugenium.

scholasticorum et conciliorum sententias,

64 » Idem docuere ii omnes, quos scholasticos appellamus; imprimis autem magister meus » *l* Thomas de Aquino, et Bonaventura de Balneo » regio. Concilia nationalia, ut Toletana et Rhe- *l* » mensia clarissime super hoc decrevere. Sed » quid quod tot scripturis, Patribus et doctoribus » accedunt facta ipsa scripturas explicantia? » Etenim habemus apud Zonaram, Anastasium » imperatorem non ante fuisse coronatum ab » Euthymio patriarcha, quam scripto pollicere- » tur, se in fide Catholica permansurum. Clodo- » væus Francus, occupatis Galliis, auctoritate » Romani Pontificis Hormisdæ a Remigio Rhe- » mensi præsule coronatus, ex ipsis Francorum » scriptoribus habetur; sicut ex Hispanicis, » Isidoro præsertim, Roderico, Visigothos reges, B » qui regnarunt apud illos, per episcopos ad » regna assumptos, ac etiam solio deturbatos. » Chilpericum regem Francorum ob stupiditatem » a Zacharia Romano Pontifice gubernaculo re- » gni submotum, Pippinumque regem suffectum, » ejusdem gentis scriptores fatentur.

variasque præteriti temporis historias,

65 » Et quod maximi momenti in hoc genere » cognoscitur, certissimum est, plurimorum » scriptorum testimonio, Eginarti autem omnia » spectantis imprimis, a Leone tertio Romano » Pontifice Pippini filium Carolum. imperato- » rem Romanum creatum, a quo ad nunc impe- » rantem Henricum nostis, neminem pro impe- » ratore legitimo habitum, qui manu Papali non » sit consecratus; sed quo usque coronaretur, » imperator electus dictus et habitus est. Scitis » autem, Henricum tertium a Gregorio septimo » privatum imperio, ab omnibus derelictum, » privatum, et insepultum jacuisse: Otthonem » quartum ab Innocentio tertio depositum, sic- » uti et Fridericum secundum a quarto Innocen- » tio, a quo Portugalliæ, regi curator est assigna- C » tus: regnum enim Portugalliæ, sicuti et Scoto- » rum, et plurima alia, beneficiaria Sedis Aposto- » licæ dignoscuntur. Sed ad nostra veniamus.

et domestica exempla,

66 » Quamdiu reges Dalmatiæ et Croatiæ per » sexcentos ferme annos regnarunt, ab Hera- » clii imperatoris temporibus ad nostros sanctis- » simum regem Ladizlavum, semper beneficiarii, » semper tributarii Sedis Apostolicæ fuerunt, sic- » uti et Bani Bosnenses, tamquam dictorum re- » gnorum membrum, idem adhuc usque exse- » quuntur. Patrum nostrorum memoria dynasta *m n* » Serbliæ *m* et Rassiæ *n*, rex ab Honorio tertio » nominatus, et titulum regium, et regnum ip- » sum ad præsentes posteros feliciter transmisit; » et ut finem huic rei faciam, ipse sanctissimus » apostolus Hungariæ Stephanus, de cujus suc- » cessore agimus, a Romano Pontifice Silvestro » secundo rex est declaratus, et perpetua lega- » tione Apostolica decoratus. Quod si fatemur in » fonte, cur non admittemus in rivulo? Ita ta- » men, ut inde libertati illi perpetuæ, qua Hun- » gari suos principes eligunt, independenter a » qualibet alia potestate, nullum præjudicium » oriri profitear.

ex quibus omnibus concludit,

67 » Nulla itaque dubitandi superest occasio, » quo jure Romanus Pontifex Hungarica dissidia » miseratus, sanioribus et potioribus etiam Hun- » garis id exposcentibus, Carolum auctoritate » sua, tamquam universalis Pater et judex su- » premus, tuendum in regno, jure sanguinis sibi » debito, susceperit. Jure autem sanguinis, eo- » que optimo, super alios competitores Carolo » deberi diadema aviticum, sole meridiano cla- » rius est, cum matrem habuerit Mariam, Ste- » phani quinti Hungarorum regis filiam, sororem » Ladislai tertii, et ultimæ ex Bela propaginis » sacræ masculæ Hungaricæ. Venceslai Bohemi » conditionem longe diversam esse, non est cur » ambigamus: quippe quem ex filia filiæ Belæ » quarti natum agnoscamus. Bavarus Ottho quo » glutine stemmati nostrorum regum possit ag- » glutinari, nequaquam mihi probatur.

A Joanne Tomco.

regnum Hungaricum jure pertinere

68 » Sed Caroli juribus illud quoque, idque » rarum in terris additur, quod ipsius stemma, » cœlo teste, ex sanctissimis regibus nostris » profluere comprobatur: ut enim Bela quartus, » ipsius proavus, Elizabetham *o* sororem Ger- *o* » maniæ; aliam Elizabetham *p* ex alia sorore *p* » neptem, Hispaniæ; Margaretam *q* filiam, *q* » Dalmatiæ (tamquam concivem meam, Tragurii E » nempe editam) Cunegundem *r* aliam filiam, *r* » Poloniæ, sanctitatis gloriæ sideribus insertas, » produxisse lætatur; ita ex Mariæ nepote ma- « ter Caroli nostri Ludovicum *s*, sanctissimum *s* » Tolosæ præsulem, primo Italiæ, in qua vitales » hausit auras, demum Galliæ, ex qua ad æter- » nitatis evolavit præmia *t*, Caroli nostri fra- *t* » trem, stirpem agnoscit suam. Perinde sicuti » cœlo terræque acceptissimus, Francorum re- » gum præstantissimus Ludovicus nonus *u*, qui *u* » ab adolescentia sua ad ultimum usque spiri- » tum, numquam sibi, sed Christo militavit, re- » gem nostrum Carolum, per fratrem Carolum » pronepotem suum, statibus inclyti regni Hun- » garici sceptris sacratissimis tractantis natum, » posteritatem suam fatetur, sic et commendat.

ad Carolum, quo coronato,

69 » Addo præterea, quod omnibus est liqui- » dum, Carolum regem nostrum numquam se » Hungarico regno obtrusisse; quippe cui tam- » quam primogenitæ proli parentis sui Caroli se- » cundi, felicissimum totius orbis regnum Sici- » liæ naturali prærogativa destinabatur; sed » (unde ipsi immortales gratias habere debemus F » et agere) ab melioribus senatoribus solicita- » tum, jussu Romani Pontificis labanti Hunga- » riæ, et alienis nationibus in prædam conceden- » ti præsto futurum, posthabito nobilissimo et » ditissimo Siciliæ regno, adcurrisse. Quæ, ut » bene nota omnibus, sicuti initio sum præfatus, » fortioribus quam disertioribus argumentis, » quemadmodum decet episcopum, cum hacte- « nus innuerim, bonorum omnium votis, bono » patriæ, justitiæ ipsi, Romani summi Pontifi- » cis, ejusque hic adstantis legati monitis fecis- » se satis non dubitaverim *v*. » Auditus vix Au- *v* gustinus, tamquam angelus e cœlo lapsus, omnium voces in Carolum fausta precantes coïverunt, nemine prorsus, qui reclamaret, invento. Quare mox Albam deductum more majorum, sacro diademate coronatum adoravere venerabundi.

pax et pristinus Hungariæ splendor redierunt.

70 Peracta coronatione, tam legatus Apostolicus, quam Augustinus, instante rege et optimatibus, hæsere aliquamdiu in Hungaria, donec facies ecclesiastici ordinis pristino splendori restitueretur: cujus piæ industriæ fructus inter alios exstitit, Eremitarum, sub nomine sancti Pauli primi eremitæ *w*, et præscripto regulæ sancti Augustini, ab Eusebio *x* olim Strigoniensi *w* *x*

Canonico,

A Joanne Tomco. Canonico, viro magnæ sanctitatis, anteriori seculo magno bono Hungarico institutum, [ejusdemque] per legatum Apostolicum, adnitente Augustino, confirmatio: cujus piæ familiæ rex Carolus *y*, postque illum Ludovicus *z* filius, promovendæ, et regia tutela protegendæ præcipuam curam suscepere.

ANNOTATA.

a *Clemens iste mense Junio anni* 1305 *in locum Benedicti successit.*

b *Hujus Cardinalis gesta vide apud Oldoinum nostrum in Historia Pontificum Romanorum et S. R. E. Cardinalium ad annum* 1294 *tomo* 2 *col.* 329 *et sequente.*

c Spalatum *est ampla et archiepiscopalis Dalmatiæ civitas, et in ora maris Adriatici sita; gaudet portu capaci et tuto.*

d *Cum Thuroczius cap.* 89, *aliique scriptores Hungariæ gesta Cardinalis Gentilis et coronationem Caroli narrantes, de illo itinere Zagrabiensi non meminerint, et de* B. Augustino *nostro nullum verbum faciant, fidem hujus narrationis penes illustrissimum Tomcum relinquimus.*

B e Buda *est præcipua Hungariæ civitas ad Danubium sita e regione Pesthi, de qua mox agemus.*

f Pesthum *urbs munita Hungariæ ad Danubium sita e regione Budæ, cui ponte sublicio jungitur.*

g *Thuroczius in Chronico Hungarorum cap.* 86 *agens de irrita Cardinalis Nicolai legatione, hanc detestandam quorumdam audaciam commemorat his verbis :* In suo autem recessu *(nimirum Nicolaus, Sedis Apostolicæ legatus, de quo supra egimus)* cives civitatis Budensis pro quodam casu in interdicto reliquerat. Interdictum quippe religiosis et plebanis stricte servantibus, surrexerunt pseudo-sacerdotes et perfidi, qui manifeste divina populo celebrabant, et Sacramenta ecclesiastica ministrabant publice interdictis. Insuper malum malo cumulantes perniciosius convocato populo, accensis lucernis, summum Pontificem Christi vicarium, archiepiscopos et episcopos universos regni Hungariæ ac viros religiosos communiter excommunicatos altis vocibus promulgabant.

h *Diocletianum vocat principem gentis suæ, quia ex Dalmatia oriundus, ut historici passim tradunt.*

i *De hoc S. Andronici episcopatu et consanguinitate cum Paulo Apostolo non constat, ut tomo* IV *Maii pag.* 4 *videri potest, ubi ad diem* XVII *istius mensis, de S. Andronico illo egimus.*

C k *De hoc Sirmiensi Illyrici primatu consule Carolum a sancto Paulo in Geographia sacra, Amstelodami recusa lib.* 3 *pag.* 70 *et sequentibus.*

l *Hic sub* B. Augustini *nomine loquens se prodit Tomcus, qui perperam putavit, Beatum Parisiis sub S. Thoma studuisse, ut in Commentario prævio diximus, ac postea iterum observabimus.*

m Serblia, *quæ nunc communiter Servia vocatur, est pars Hungariæ late sumptæ, et extenditur inter Croatiam ad Occasum, mare Adriaticum ad Meridiem, et flumina Istrum ad Septemtrionem, et Moravam ad Ortum. Reges olim habuit proprios, quibus exstinctis, paruit regno Hungariæ.*

n Rascia *sic dicta est a fluvio Rasca per eam labente; partem constituit Serviæ late dictæ, de qua mox supra actum est.*

o *Hæc est S. Elizabetha, lantgravio Thuringiæ nupta, de qua cum Martyrologio Romano ad diem* XIX *Novembris agetur. Interim Acta illius apud Surium eadem die legi possunt.*

p *Hic indicatur S. Elisabetha Lusitaniæ regina, ni fallor, cujus Acta ad diem* IV *Julii Janningus illustravit. Quomodo autem hæc ad stirpem Hungaricam pertineat, tomo* 2 *Julii pag.* 173 *et sequente videri potest.*

q *Acta S. Margaretæ Hungaricæ Majores nostri* D *die* XXVIII *Januarii illustrarunt, ut iterum supra in Annotatis ad caput* I *littera* f *dictum est.*

r *Vitam istius S. Cunegundis ad diem* XXIV *Julii in Opere nostro ex Mss. edidimus, ut rursus supra in Annotatis monuimus.*

s *Hujus S. Ludovici præsulis Tholosani Acta, favente Deo, die* XIX *Augusti examinabimus.*

t *Aliqui volunt, hunc sanctum Antistitem obiisse eodem loco, quo natus fuerat; quod cum hac oratione conciliari non potest, et quod die* XIX *Augusti accuratius discutiemus.*

u *Is est sanctus Galliæ rex, de quo ad diem* XXV *Augusti copiose agendum erit.*

v *Ex stylo et observationibus nostris eruditi lectores judicent, an tota hæc oratio non potius J. Tomco Marnavitio, quam* B. Augustino *sit attribuenda.*

w *Eremitæ illi S. Paulum primum anachoretam, tamquam patronum elegerunt. Attamen propterea Paulinus Klodauski perperam contendit, eremitas illos a sancto Paulo Thebæo originem duxisse, ut alia occasione ad diem* XVII *Julii, tomo* IV *istius mensis pag.* 331 *et sequente demonstravi.*

x *Martinus Czeles noster in Indiciis Ungaricæ sanctitatis pag.* 94 *et sequente compendiose narrat Acta hujus pii Eusebii, eumque titulo* beati *ornat. Verum ex Hungaris discere cupimus, an legitimum cultum alicubi habeat : sic enim supplemento Januarii inseri posset, quandoquidem dicitur die* XX *istius mensis obiisse.* E

y *Carolus Hungaris usque ad annum Christi* 1342 *præfuit, ut Abraham Bakschayus in Chronologia regum Hungariæ asserit.*

z *Ludovicus mortuo Carolo successit, et regnum Hungaricum usque ad annum* 1382 *gubernavit, ut laudatus Bakschayus ibidem tradit.*

CAPUT VI.

Translatio Beati ab episcopatu Zagrabiensi ad Luccrinum, pastorales in hac posteriori diœcesi labores ac pius obitus.

Dum beatus Præsul jura ecclesiæ suæ defendit, *a*

At ne diutius legati præsentia, et Augustini zelo Carolus cum Ungaris possent perfrui, concilium generale a Clemente quinto indictum, Viennam Gallicam urbem utrumque pertraxit *a*. Quo absoluto, Augustinus ad ecclesiam suam sese recepit. Et quoniam inter alia Viennensis concilii decreta cautum fuerat, ut bona, secularium violentia ecclesiis adempta, eisdem restituerentur, dum bonus Pastor circa sacrorum decretorum executionem satagit, (ut fert humanæ cupiditatis insatiabilis conditio, omnia sibi per fas et nefas vendicantis) præcipuæ nobilitatis, et dynastarum, qui tempore longi interregni, quæcumque liberent, licere sibi persuaserant, animos in se concitavit. F

a Mladino principe vexatur,

72 Præcipuus non solum Augustini, sed ipsius Dei apertus hostis, extitit Mladinus, Dalmatiæ Croatiæque Banus. Is etenim cum patri suo Paulo Bano successisset, et ut majorum stemmatibus æque ac divitiis per ea tempora turgidus, (etenim non solum parens ipsius, sed et avus et proavus ex Banis Bosnensibus descenderant), regia potius absoluta, quam Banali delegata authoritate, occasione turbarum Ungarici regni, Dalmatiæ et Croatiæ dominio abutens, præstantissimas quasque civitates, oppida et arces, privato jure sibi usurpans, et a majorum pietate longe abhorrens,

sacris

A sacris ac profanis rebus manus injiciens, tyrannus intolerabilis evaserat; adeo ut episcopos, abbates, abbatissas, aliosque prælatos ecclesiasticos, simplici nutu deponeret, institueretque; bona ecclesiarum pro arbitrio occuparet, distraheret, alienaret: pyratas magnis classibus ex Adriatico mari Italicis littoribus deprædandis emitteret: et unico verbo, per summum nefas Ecclesiæ puritatem contemnendo, ex aliqua tinctura sacrarum Litterarum, quam sibi pro summa scientia arrogabat, omnibus gravis, et exosus habebatur *b*. Adeo periculoso gressu incedunt ii principes, qui cum Saüle sacerdotale munus temerarie iuvadunt.

et propterea, rogante Roberto Neapolis rege,

73 Illum itaque Augustinus cum tamquam sui gregis dissipatorem et Ecclesiæ turbatorem sæpius humanissimis alloquiis ad saniora consilia capessenda hortatus fuisset, adeo parum profecit, ut eumdem in deteriora semper prolabentem, infensissimum hostem experiretur, eoque res deduceretur, ut nec regia authoritate potentissimi tyranni petulantia posset cohiberi. Ne porro sanctissimi Viri dignitas ab impio homine conculcaretur, sanctumque canibus diutius exponeretur, divina dispensatione contigit. Etenim, cum Robertus, rex Neapolitani regni, pro eo affectu, quo erga Catholicam ferebatur Ecclesiam, Lucerinam civitatem fæce Saracenica *c*, quam impius Fridericus imperator, idemque Siciliæ rex, intra alias civitates Neapolitani regni intruserat, inquinari ferret ægerrime, (licet in fine ante prioris seculi Luceriam sub suum jugum misisset); cumque interea de Augustini Apostolico zelo fama late volitaret, Robertus cum Carolo consanguineo ita egit per legatos, ut annuente Joanne XXII summo Pontifice *d*, Augustinus et vinculo Zagrabiensis ecclesiæ absolveretur, et Lucerinæ civitati Mahometico delirio expurgandæ pastor præficeretur *e* et medicus, post decimum quartum annum in Zagrabiensi prælatura exactum.

et annuente Romano Pontifice, post prædictam patriæ suæ ruinam

74 Jussu itaque summi Pontificis, et annuentia Caroli regis, ægre alioqui absentiam tanti Viri a regno suo ferentis, compendio viarum usus Augustinus, descendit in Dalmatiam, transfretaturus inde in Apuliam, Traguriumque natale solum accessit; ubi cum invenisset, concives suos una cum Sicensibus Mladini partibus adhærentes, ejusdem impietati cooperari, eos, quantum potuit, ad pietatem revocare studuit. At non solum C juxta illud Domini, Propheta non fuit acceptus in patria, sed cum lacrymis ab illa excedens, prædixit, adhuc se vivo, pœnas soluturam civitatem utramque, subdens: Ingrata patria, non habebis ossa mea. Dictum comprobavit eventus, ut suo loco dicemus. Ut enim Illyricæ linguæ homines omnes naturali discrepantia animorum, laborant, alioqui, ut scribit Herodotus, insuperabiles futuri, et omnium gentium inexpugnabiles; ita Dalmatæ, ejuscemodi morbo, atque inter Dalmatas Tragurienses et Sicenses conficiuntur imprimis.

transfertur ad episcopatum Lucerinum,

75 Augustinus igitur, emenso Adriatico, non absque lacrymis ob pervicaciam, ut sibi amantissimæ patriæ, ita Deo minus acceptæ, ad Lucerinam civitatem accessit. At priusquam in illam pedem inferret, socio tantum regulari, famulitii loco stipatus, genibus humi fixis, Deiparæ Virgini, erga cujus cultum angelicæ vitæ puritate singulariter afficiebatur, patrocinio perpetuo se, suosque novos labores commendavit; protestando, se, nullo modo sibi, suisque commodis consulturum, ad eam urbem accedere; sed, ut Christi sanguine, visceribus ejus intemeratis divinitus creto, animas vindicatas, gloriæ Filii sui, ejusdemque piæ Matris, iisdem annuentibus, et vires inepto alioqui sibi subministrantibus, restitueret. In quem finem numquam se Luceriam urbem, in qua turpissime Lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, pridem occiderat, sed Mariæ civitatem, affulgente sibi eadem stella maris, vovit nuncupaturum. Quibus effatis, et intra mœnia admissus, Joannis summi Pontificis diplomate, et Roberti regis mandato civibus exhibito, ante omnia præcepit, ne alio, quam Mariæ, nomine civitas appellaretur *f*. Qua duce, quanta sexennii spatio præstiterit, pro magnitudine rerum nullus scriptor extitit, qui ea memoriæ mandare fuerit ausus; hoc tamen citra controversiam habetur, civitatem a Saracenis ut plurimum cultam, vel a Christianis, qui Saracenica vi pressi, nihil ultra Christianum nomen retinebant, brevi temporis spatio, sanctissimi Pastoris verbo et exemplo, in eximiam Christi gregis caulam coaluisse.

A Joanne Tomco.

quem multis beneficii affecit,

76 Inter præcipuæ pastoralis ejus curæ facta, fuit fratrum Prædicatorum, tamquam Christi vineæ præstantissimorum operariorum, introductio, ad quos eodem modo, quo dum Zagrabiæ ageret, Marthæ sollicitudinibus fatigatus, Mariæ optimæ parti vacaturus, subinde sese recipere solitus erat. Inter quos extremum quoque emisit halitum, et cadaver humari absque ulla pompa præcepit. Afficiebatur singulariter erga sanctorum Virorum memorias, quorum æmulatione efflictissime affectabat martyrium. Unde semper absque ullo timore murum sese pro domo Dei opposuit, et circa Saracenos aggregandos Ecclesiæ, nullum periculum detrectavit. Quod etiam contra Mladinum Banum, aliosque fautores ipsius, opponendo sese impiis eorum conatibus, in priori sua fecerat ecclesia, et præsertim in Ungaricis turbis componendis; præcipua porro veneratione colebat memoriam sancti Petri martyris, ante aliquot annos, ex sua Dominicana familia ad cœlum martyrii palma evocatum; cujus integrum brachium Zagrabiensi sponsæ relictum, adhuc in ea veneramur.

et in quo post varia pia opera,

77 Sanctum quoque Thomam Aquinatem, quem docentem audiverat *g*, sicuti puritate vitæ angelicæ conabatur exprimere, ita zelo animarum lucrandarum, verbi Dei indefessa patientia æmulabatur. Cujus etiam gloriæ adaugendæ inter homines cupidus, nihil omisit, quo ipsius inter sanctos Viros relatio obtineretur a Sede Apostolica. Quam gratiam Deus illi ita concessit, ut antequam terrenam sarcinam deponeret, eodem ipso ultimo vitæ suæ tempore *h*, sanctum Doctorem suum, aliis Doctoribus in perpetua æternitate fulgentibus adscriptum, lætissimus coluerit; illudque Simeonis Justi, (cujus venerandum corpus ad admirationem, integrum in Jadreusi ecclesia magna pietate servatum, sæpius coluerat *i*) cecinerit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.

et eventu probatam prophetiæ suæ veritatem

78 At sicut cygneum hoc carmen animo cecinit exultanti, ita Jeremiæ amaritudinibus ingemuit ingratæ patriæ miserias olim comminatas, ante fatum suum reapse comprobatas. Eteuim anno ante obitum suum millesimo trecentesimo vigesimo secundo, cum Tragurienses et Sicenses cognoscerent, se ab impio Mladino intolerabili tyrannide opprimi, excusso illius jugo, arma contra eum, Venetorum protectione freti, corripuerunt. Ille vero, ingenti exercitu comparato, integro mense Sicenses incredibilibus affecit incommodis, universo illorum agro devastato, et in solitudinem

A JOANNE TOMCO.

litudinem redacto : unde ipsimet cives nobile monasterium sancti Andreæ, manibus seraphici Patris Francisci fundatum extra mœnia civitatis, ne hosti foret munitio, solo æquare coacti sunt; sicuti aliud tale Deiparæ dicatum etiam ipsi Tragurienses affecere; ruinis hucusque factum attestantibus.

meritamque Mladini principis ultionem,

79 Nec tot malis exsatiatus tyrannus, evocatos ex urbe Sicensi sub fide publica Saracenum, Michaëlem, et etiam filios Eliæ Radovanerii, totius urbis primarii civis, crudeliter in eodem agro gladio subjecit, sicuti pridem cum quarto eorum fratre captivo egerat. Inde ad campum Tragurii properans, consimilis feritatis effectus in eosdem patravit. Fuit attamen sancto Viro aliquo solatio, quod eodem anno proceres Dalmatiæ atque Croatiæ, cum ipso Paulo, fratre Mladini, impatientes ejus immanitatis, armis mutuo sumptis, tyranni sævitiem ita depresserint, ut captum deducerent ad regem Carolum, qui tum temporis prope civitatem Tininiensem *k* cum exercitu accesserat, vindicaturus indignam necem perpetratam parricidio et sacrilegio nepotis ex fratre ejusdem Mladini, in caput Paulini Draskovich Scardonensis episcopi. Unde magistratu spoliatus, captivitatem subire coactus fuit, in ipsa Zagabriensi civitate, in qua summa impietate sanctissimum vexaverat Episcopum. *l*

B

anno 1323 sancte moritur, et miraculis claret.

80 Verumenimvero non ita lætatus est justus cum juxta Psalmistam vidit vindictam, et lavit manus suas in sanguine peccatoris; sicuti iturus in domum Domini, lætatus est, quoniam Jerusalem suæ ecclesiæ ædificatam vidit, ita ut ubi alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum cubaverant, habitationem lætantium in umbra sanctissimæ Genitricis Mariæ reliquerit. Plenus itaque dierum, septuagenario major *m*, omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus, ipso pervigilio magni sui patriarchæ Dominici, tertio nempe Augusti, tertio itidem supra trecentesimum ac vicesimum illius seculi anno, ad laborum præmia evolavit in cœlum, innumeris miraculis perpetuo illustrissimus : quorum aliqua cum in Officio ejus anniversariæ memoriæ conscripto inferius apponendo referantur, alia autem peculiari libello de ejus miraculis conscripto circumferantur, unum illud subticendum nequaquam duco, quod vix alicujus sancti Viri meritis concessum legitur : Obsessos nempe a spiritibus immundis, quacumque arte diabolica occultos, ubi pedem intra terminos Lucerinæ ecclesiæ intulerunt, statim, frustra reluctante spiritu tenebrarum, prodi, cognoscique et ad ejus sepulchrum sanitati pristinæ restitui.

C

ANNOTATA.

a *Concilium istud Viennense anno* 1311 *celebratum est.*

b *Joannes Lucius lib.* 4 *de regno Dalmatiæ et Croatiæ cap.* 13 *potentiam ac tyrannidem hujus Mladini ex antiquis monumentis refert.*

c *Hæc urbs cognominata est* Luceria Saracenorum, *eo quod Fredericus cum Saracenis ex Africa accitis habitandam dederit, ut Ughellus tom.* 8 *Italiæ sacræ in novissima editione Veneta col.* 314 *testatur.*

d *Is Pontifex ab anno* 1316 *usque ad* 1334 *Ecclesiam gubernavit, et forte primus Beato nostro cultum decrevit, ut in Commentario prævio vidimus.*

e *Jam dudum ex urbe Lucerina expulsi fuerant Saraceni, ut apud Raynaldum in Annalibus ecclesiasticis ad annum Christi* 1269 *num.* 1 *et* 1303 *num.* 55 *videri potest. Poterat tamen inter Christianos adhuc aliqua corruptio ex veteri ipsorum consortio contracta superesse.*

f *Quamvis hæc narratio cum certiori historia ægre concilietur, tamen eam in Commentario prævio num.* 38 *utcumque explicare conati fuimus.*

g *Hic iterum recurrit erronea illa biographi opinio, de qua jam sæpe egimus.*

h *Cum Doctor angelicus quinto Kalendas Augusti anno* 1323 *in numerum Sanctorum relatus sit, ex his biographi dictis et secuturo ipsius computo sequitur,* B. Augustinum *paucis diebus huic canonizationi supervixisse.*

i *Aliæ ecclesiæ corpus S. Simeonis istius sibi etiam vindicant, ut apud Cangium lib.* 4 *Constantinopolis Christianæ pag.* 86 *videre est, et ad diem* VIII *Octobris accuratius discuti poterit.*

k Tininium *est urbs episcopalis in Croatia, de qua vide Joannem Lucium de Regno Dalmatiæ et Croatiæ pag.* 94 *et sequente.*

l *De Mladini clade, et captivitate vide laudatum Lucium in opere mox citato pag.* 203 *et* 377.

m *Jacobus Echardus tomo* I *de Scriptoribus Ordinis Prædicatorum pag.* 553 *asserit,* B. Augustinum *circa annum* 1260 *natum esse; ex quo sequitur, beatum Præsulem* non septuagenario majorem, ut scribit Tomcus episcopus Bossinensis in Vita apud Sigismundum Ferrarium in Historia provinciæ Hungariæ edita, sed sexagenarium circiter aut paulo plus obiisse, *ut ibidem bibliographus ille affirmat.* E

CAPUT VII.

Beati sepulcrum, reliquiæ, miracula et gloria posthuma.

Beatus, cujus forma describitur,

Sepultus fuit intra ecclesiam sibi dilectam, suorum Fratrum domicilio, et sancti patris Dominici memoriæ, suoque receptui, ut diximus, constructam; quousque anno primo hujusce seculi in aliud sepulchrum pretioso marmore elaboratum, non absque miraculorum frequentia translatus fuit. Statura fuit, ut ex sacris ejus indumentis, adhuc integris citra ullam vetustatis injuriam, comprehendi potest, excedens humanam ordinariam, et potius ad giganteam assurgens; et, ut antiquissimæ picturæ tam cathedralis, quam conventualis illius ecclesiæ exhibent, capite calvo, barba promissa, aspectu ingenuo lætiori : genæ, licet crispantem, ruborem tamen ostentant. F

post mortem variis beneficia confert per suas reliquias,

82 Nec solum sacra ejus indumenta, inter quæ cingulum, difficultate partus periclitantibus matronis applicatum, miraculis quotidianis elucescit, sed et reliqua omnia vestimenta regularia, et episcopalia, quibus indui consuevit. Pileus episcopalis imprimis, apostolicæ paupertatis ejus et humilitatis argumentum, populis ostenditur, illustrissimum; cum alioqui amplissimos proventus possideret. Est enim palea contextus, opere satis subtili et accurato, adinstar tamen messorum illius patriæ; superinducitur materia lanea Dominicanis patribus in superiori pallio nigro adhuc familiari, eademque pluribus centonibus, et interdum inæqualis materiæ et coloris, consarcinata; viridis tamen coloris funiculo, ut apparet, sericeo circumstringitur. Hujus pilei mirabilis virtus experitur, dum energumenorum capitibus superimponitur; sicuti rasura pulveris ex sepulchro,

A pulchro, in quo nunc ossa sacra servantur, aliquo liquore ab ægrotis hausta, mira operatur.

quas propterea populares ejus clam auferre tentarunt;

83 Aliquot annis ab ejus obitu fama miraculorum ejus percrebescente *a*, concives olim ejus Tragurienses excitavit, ut transmisso Adriatico, accederent Luceriam, furto sancti Viri reliquias ablaturi: uti iis exhumatis profundæ noctis beneficio, reliquias Civis sui, quocumque modo auferre possent, terrenæ patriæ restituerent. Navim itaque conscendunt, prosperoque vento, Fertorium incolis portum *b* appellatum, tenentes, relicta in eo navi, ad Lucerinam civitatem brevi itinere contendunt, profundæque noctis beneficio socium corpus sublatum, læti successu rei, ad navim deferunt.

sed irrito conatu, quia vivens prædixerat, patriam ossibus suis carituram;

84 Quiete itaque ex sollicito labore præcedentis diei, et sequentis noctis capta, dum summo mane portum egredi volunt, animadvertunt, dolose partum evanuisse thesaurum. Mœrentes itaque, dum in littus egressi, omnia tam regiæ viæ, quam aliorum recessuum secreta rimantur, audiunt a pertranseuntibus viatoribus, sacra ossa illo ipso mane, quo marinis fluctibus committere B sese cum opinata præda paraverant, ante ecclesiam sancti Dominici in urbe Luceria ab incolis inventa fuisse. Quibus auditis, Deo, et ejus Sancto rapinam minime fuisse acceptam experti, quanta maxima celeritate licuit, fraudati desiderio suo, repedarunt in patriam eventu rei mœstissimam, memores vaticinii sancti Viri de ossibus ejus per patriam non possidendis.

Tamen patriæ suæ non defuit, dum conversionem impetravit Mladino,

85 Sed qui ossa patriæ denegavit, patrocinium perpetuum erga eamdem adauxit. Ut sicuti, teste Onia summo sacerdote, Jeremias, alias Jerosolymitano populo ad carceres et indignas molestias invisus, post mortem fuit fratrum amator et populi Israel, orando pro eo et universa sancta civitate : sic eodem ferme tempore, quo sacram rapinam irrito eventu Tragurienses tentarant, Mladinus tyrannus, dignitate, fortunisque omnibus spoliatus, instar Jasonis alterius tyranni, Machabæorum historia infamis, postquam principatum non obtinuit, ut notat sacer Historicus, finem insidiarum confusionem accepit: fugiens enim de civitate in civitatem, ut refuga legum et execrabilis, intercedente sanctissimo Præsule C pro suis civibus, in Traguriensium tandem hostium suorum manus incidit, quibus talem animorum mansuetudinem sanctus Civis impetravit e cœlo, ut hostem acerrimum, diis hominibusque invisum, (absque dubio ejusdem sancti Præsulis intercessione) resipiscentem, et ad bonam frugem redeuntem, quamdiu supervixit, commodis et obsequiis coluerint, eidemque mortuo nobile sepulchrum, pietatis Tragurinæ perenne monumentum, in sua cathedrali, cum sequenti posuerint inscriptione, ad hanc usque diem marmoreo tegumento, ante marmoream ibidem cathedram, sive Euangelici verbi ad cives habendi pretiosum suggestum, exstante, stylo illorum temporum non ignobili.

cujus epitaphium hic exhibetur, c

85 Heu! gemma splendida jacet sub hac pet } ra
Cujus valor periit nunc in fossa tet }
Mladinus, magnificus qui Clissiæ *c* fu } it
Comes, suis sola spes, cur tam cito ru }
Georgii *d* comitis memoriæ bo } næ *f*
Natus, atque dominus Almisi *e*, scardo }
Probitatis titulus, morum et hono } ris
Ut flos vernans defuit vir tanti valo }
Croatorum clipeus fortis et ipse er } at
Inter omnes fortior volens sive quer }
Ejus mortem impiam cerno pro peccat } is
Slavoniæ gentium evenisse grat }
Flete Slavi nobilem nepotem Banor } um
Largam vestram copiam pacis et honor }
Sic preces altissimo date Creato } ri
Quod ipse misericors parcat peccato }
Hic annorum Domini sub cursu mille } ni
Trecenteni insuper atque quadrage }
Octavo sub mensis... die pri } mo
In Calendis Maii traditus est fi }
Cum bona sui memoria mors ipsum vora } vit
Deo reddens animam, qui mox expira }

A Joanne Tomco.

Hactenus epitaphium pro barbarorum temporum stylo, quanta maxima diligentia fieri potuit ex marmore, jam transeuntium pedibus attrito, vel unius vocis lacuna hiante, teste.

et consanguineos suos afflictos

86 Idem, qui civibus suis adauxit patrocinium, Sicensibus etiam in factione Mladini concivium suorum sociis, minime defuit, ne forte et originis suæ maternæ oblitus videri posset. Etenim proscripta aliquando universa Dragœviorum familia, et bonis ejus fisco addictis, vertere E solum coacta, eo quod rea censeretur occultationis et suppressionis aliquarum scripturarum, odio principis sui, publicum bonum concernentium; cum nullum modum purgandæ suæ innocentiæ humano studio occurreret, ad sancti Viri consanguinei sui patrociniumconfugiens, præsentaneam ejus opem experta est.

ab infamia liberavit;

87 Oranti namque Patri-familiæ adest, idem monet perfodi murum, designato domus aviticæ loco : ibi enim ærumnarum remedium præsto futurum. Dictum factum, aperto muro, scripturæ olim ab antenatis incendiorum timore conditæ et inventæ, familiam domui, libertatique restituunt, nec absque fœnore : etenim dilapidati loco patrimonii, nobilis Colentina insula *g*, duobus oppidis Ptolomæi tempore culta, perpetuo posteritatis beneficio donatur. Exstat tantæ rei monumentum eodem muro nobilis marmorea statua, egregio opere elaborata, Dominicano habitu induta, sed episcopali infula redimita, solio insidens, gentilitiis stemmatibus illustris, ita ingredientibus atrium domus e regione exposita, ut eosdem præstiti beneficii monere videatur. F

atque ob præservatam a terræ motu Luceriam

88 Alia admiranda, quæ ex remotissimis Christiani orbis partibus variis affecti morbis ad sacrum illius sarcophagum experiuntur assidue, sicut diximus, missa facimus. At, quod nuper totius illius provinciæ admiratione contigit, absque piaculo omittere non licet. Vulgata, et toto orbe cognita est infelix ruina civitatis a sancto Severo *h* appellatæ, a Luceria exiguo spatio remotæ, a multis seculis inaudito terræmotu, quo et maria longe recesserunt a littoribus, et lacus amplissimi aruerunt ad tempus, cum pluribus oppidis et pagis prostratæ *i*. Verum cum jam irato Deo, Apulia tota in antiquum chaos ferri videretur , aperta tellure omnia ferme vel invertente, vel devorante, Lucerina tamen civitas, et diœcesis, dum omnia circumcirca in extremo essent periculo, dum concussione terræ, omnia paterent, disjicerentur, everterentur, illæsa et inoffensa permansit, apparente omnibus inspectantibus, supra civitatem matrona candidissimis vestimentis effulgens, et penes illam quodam, episcopali ornamento induto, illa ipsa proportione, et aspectu, quo imago santi Præsulis Luceriæ colitur. Quæ visio tam diu inspectantium oculos tenuit, quoad effectus iræ divinæ in circumcirca sitis terris debacchata est.

A JOANNE TOMCO. *solenniter patronus istius civitatis non ita pridem electus est.*

89 Hinc certa fides tenuit, Deiparam, cujus nomine civitas denominatur, et sanctum Augustinum plebi invigilasse suæ, et a ruina imminenti illam præservasse. Quamobrem, licet hactenus anniversaria illius memoria a vesperis secundæ diei Augusti per totam tertiam diem solenni pompa, tamquam festi de præcepto, culta fuit a clero, civibus, et ditione universa; attamen post præfatum mirabile factum, senatusconsulto civitatis, in peculiarem Patronum ejusdem est adscriptus, anniversariaque solennis processio, sive supplicatio, ad ecclesiam S. Dominici instituta.

ANNOTATA.

a *Videtur legendum* percrebrescens, *ut verbum* excitavit *habeat suum nominativum.*

b *Frustra apud topographos et in mappis geographicis hunc portum quæsivi, nisi forte indicetur Manfredonia, urbs Apuliæ Dauniæ maritima, quæ olim* Portus Capitaniatæ *vocari consueverat, ut Leander Albertus in Latina Descriptione Italiæ pag.* 376 *testatur.*

c Clissa *est munita Dalmatiæ arx in prærupta rupe cum parvo tractu adjacente; unde hunc comitem Clissiæ cognominari existimo.*

d *Is fuit pater Mladini, ut Lucius in præfato opere pag.* 213 *indicat his verbis :* Eodem tempore Tragurienses cum comite Mladino Clissi, qui patri Georgio successerat controversiam de via sive de transitu prope Clissum composuere.

e Almisum *vel* Almissum *est maritima Chulmiæ civitas, de qua apud laudatum Lucium lib.* 4 *de regno Dalmatiæ et Croatiæ cap.* 4 *plura lector inveniet.*

f *Jam sæpe laudatus Lucius lib.* 1 *proxime citati operis cap.* 4 *pag.* 25 *de hac urbe sic scribit :* Scardonam, Liburniæ civitatem, prope Titii ostia, in sinu ab ipsa Scardonitano dicto sitam fuisse nomen ruinæque adhuc exstantes argumento sunt, *etc.*

g *Est insula maris Adriatici, quæ non procul Tragurio distat.*

h *Alias vocatur* Severopolis *vel* Fanum sancti Severi, *estque urbs episcopalis Apuliæ sub archiepiscopatu Sipontino, ad quam episcopatus Civitatensis a Gregorio XIII Pontifice translatus est, ut apud Ughellum in Italia sacra editionis Venetæ tomo* 8 *col.* 270 *licet videre.*

i *Hic terræ motus contigit anno Christi* 1634, *ut in libello Flandrico, de vita et miraculis* B. Augustini *edito, pag.* 32 *affirmatur.*

MIRACULA ANTIQUIORA

Quæ post mortem Beati contigerunt.

Ex veteri Ms. Officio Lucerino, quod cum editione Sigismundi Ferrarii contulimus.

B. Augustinus sua intercessione

Augustinus civis Traguriæ urbis ex nobilissimis et sanctis parentibus *a* originem duxit, qui a pueritia Ordinem Fratrum Prædicatorum intrans, et litterarum studiis eruditus superna sibi providente clementia, gemina scientia, scilicet divina et humana *b*, efficacissime claruit; ac etiam in tantum fuit purus, innocens, Deum colens, verax, pius, mitis, et ab omni pravo opere abstinens, quod civitatis Lucerinæ defuncto episcopo, tempore Pontificatus sanctissimi Patris ac Domini Joannis Papæ XXII, divina inspirante gratia, fuit electus et confirmatus in episcopum Lucerinum, et infinita miracula, quæ mirandus Deus ostendit meritis venerabilis patris Augustini episcopi civitatis sanctæ Mariæ *c* tam in vita quam post mortem nemo posset lingua reserare.

quemdam ab imminente mortis periculo servat.

2 Sed ne sanctissimi Viri fama negligatur, valeat fidelium Christianorum dilectio apertis auribus perpendere, quot miracula post ipsius obitum ipse pietatis Auctor omnibus propter ejus merita ostendere voluit : nam die tertio mensis Augusti, quo dictus F. Augustinus obiit, cum tota ecclesia FF. Prædicatorum plena esset hominibus, qui dicti F. Augustini venerabile corpus visitare convenerant, Paschalis de Quarata* comestabulus capitanei civitatis prædictæ, ne præ multitudine hominum ibi astantium aliquod periculum emergeret, accedens ad eamdem ecclesiam, cum vellet ipsos homines retrahere, quia magna erat impulsio hominum eorumdem, et esset prope foveam, in qua ponendum erat venerabile corpus episcopi memorati, impulsusque fortiter, inter homines prælibatos in dictam foveam cecidit; in quo casu ensis, quem tenebat ad latus, de vagina exivit, et pomo ipsius in terra præfixo, puncta *d* bene acuta erecta remansit in alto, super quam punctam idem comestabulus pectus præfigens, in quod non intravit puncta præfata; sed statim curvata est usque ad pomum suum in terra præfixum, in nullo lædens præcipitantem eumdem.

* alias Quarato

et multos febricitantes, e

3 Die vigesimo dicti mensis Augusti mulier, nomine Odina, cujusdam de Bononia *e*, cum ex morsu canis haberet tibiam rubeam et tumefactam, concepta devotione ad beatum Augustinum prædictum, ad ejus sepulcrum accedens, supra quod aliquantulum requiescens, statim perfecte surrexit curata, sed remanserunt in dicta tibia solummodo foramina dentium dicti canis ad Sancti miraculum ostendendum.

Eodem die quidam, nomine Philippus de Florentia, patiens rigores febriles, cum ad dictum sepulcrum accessisset, devotione concepta, ibi aliquantulum quiescens, statim curatus ab omni infirmitate surrexit.

Eodem die Isolda, uxor Nicolai apothecarii de civitate sanctæ Mariæ, patiens maximum tumorem in gutture, ita quod vix comedere posset, cum ad dictum sepulcrum, concepta devotione, venisset, ibi cum devote procumberet, statim tumor disparuit, et surrexit abinde perfecte curata.

energumenos,

4 Die vigesimo sexto ejusdem, Auribella de Foggia longo tempore vexata a dæmone, non valens una hora quiescere, ad dictum sepulcrum cum devotione portata, perfecte fuit protinus liberata.

Die vigesimo septimo, quidam, nomine Guillelmus, de civitate prædicta, cum multis annis passus fuisset febrem quartanam, concepta devotione ad merita venerabilis Episcopi, emissoque voto, accedens ad sepulcrum prædictum, ubi cum devote orasset, petens a Deo ejusdem Sancti meritis, ex tunc se sensit a quartana febre curatum.

Eodem die Rainaldus de Barulo cum per biennum passus fuisset gravem dolorem lumborum, ita quod non posset de uno loco ad alium se movere, concepta devotione, ad dictum sepulcrum

cum

A cum reverentia veniens, ibi cum devote orasset, beati Augustini meritis statim surrexit perfecte curatus ab omni infirmitate doloris.

5 Die vigesimo octavo ejusdem, Marcus, filius *mutos,* Angelæ, de civitate sanctæ Mariæ, cum a sua nativitate habuisset brachium dextrum desiccatum, cujus usum totaliter amiserat naturalem, ad dictum sepulcrum cum devotione portatus; supra quod aliquantulum procumbens, statim cum brachio curato surrexit.

Eodem die Guillelmus, filius Philippi, de Luceria, cum a mense maii sextæ Indictionis *f* tunc *f* currentis ex quadam infirmitate tunc supervenientе verbum * totaliter amisisset, ita quod nullo * *id est* loquelam modo loqui valeret, nec aliquod verbum de ore suo proferre, ad dictum sepulcrum cum devotione accedens, ibi cum devote procumberet, continuo fuit sibi beati Augustini meritis loquela pristina restituta.

6 Romualda de sancto Severo quemdam habens filium, patientem caducum pessimum morbum, devote beatum exoravit Augustinum, ut B filium sibi daret totum liberum; qui ad ejus sepulcrum portatus, protinus surrexit curatus.

morbum caducum patientes, Eodem die Margarita, soror Romanellæ, de civitate sanctæ Mariæ, cum numquam a nativitate sua vidisset, et totum corpus haberet contractum et curvum totaliter, ita quod nullo modo posset erecta incedere, sed quasi ventrem in terram protraheret, ad dictum venerabile sepulcrum cum devotione portata est; super quod paululum orans, et de pulvere præfati sepulcri cum suos abstersisset oculos, protinus plene illuminata ac extenta et erecta surrexit, ab utraque infirmitate curata.

Eodem die Joanna, de civitate sanctæ Mariæ, cum esset in tantum contracta et curva, quod erecta nullo modo ambulare posset, et esset omnino surda, quæ nihil audire poterat, concepta devotione accedens ad sepulcrum prædictum, ibi aliquantulum orans, fuit statim ab omni sua infirmitate curata.

cæcos, 7 Eodem die Gregorius, privignus Joannis de citrario, de civitate sanctæ Mariæ, qui visum totaliter amiserat, concepta devotione et emisso voto, quod ad honorem beati Augustini præfati sex Missas cantari faceret, et cereum unum acC cendi super ejus sepulcrum, continuo fuit sibi visus restitutus, et vidit.

* *alias* Herricus Henricus * de Septem fratribus, habitator civitatis sanctæ Mariæ, magnis oppressus doloribus, ita quod aliquo raro poterat ire, quia erat valde *g* totus de persona contractus *g*, quia juxta prædictum mirum sepulcrum positus fuit, rediit ad propria pedibus suis sanus.

contractos 8 Eodem die filius Bartholomæi Mucii de Apicio, qui septem mensibus ambulare non poterat, habens crura omnino contracta, cum per parentes ejus fuisset ad dictum sepulcrum cum devotione portatus, fuit statim sanitati pristinæ restitutus, et ambulavit, ut sanus.

h Eodem die Joannes de Santorello, et ballivus de Monte-leonis *h* cum paterentur febrem acutissimam, concepta devotione ad beatum Augustinum prædictum, dixerunt cum desiderio: O utinam haberemus aliquantulum de pulvere sepulcri beati Augustini, et ipsum pulverem in aqua positum biberemus! Post ejus potum firmiter speramus consequi sanitatem. Quibus verbis sic devote prolatis, continuo febre cessante, perfecte se senserunt, a qua affligebantur, infirmitate sanatos.

Eodem die Romualda, de sancto Severo, habens quemdam filium patientem morbum caducum, de quo nullis poterat remediis liberari, EX MS. concepta devotione per eum ad beatum Augustinum præfatum, dictum filium suum ad ejus sepulcrum cum devotione portavit: et positus super illud, post paululum surrexit perfecte curatus.

9 Nobilis Helena, de Casali-novo, vexata semper erat a dæmone, qui tam hiemali tempore *a dæmone vexatos,* quam æstivo raro sinebat ipsam quiescere; nec aliquo remedio potuit liberari, donec ad sepulcrum sacrum se fecit transportari. Mirum et magnum prodigium factum fuit meritis sancti Augustini.

Eodem die Joannutius filius Joannis Hippolyti Buverii *, de dicta civitate sanctæ Mariæ * *alias* Bucerii cum numquam vidisset, eo quod omnino visu careret *i*; quem ejus pater concepta devotione *i* ad dictum sepulcrum cum maxima devotione portaret, ipsumque per manum conduceret, ut fuerat consuetus, dum illuc pergerent, dictus Joannutius ait: Pater, dimitte me, quia bene et clare video, et per me sine conductore ambulare possum. Et fuit visus miraculose restitutus eidem. E

10 Eodem die Flora, uxor Nicolai de Aqua *surdos,* nigra, de civitate sanctæ Mariæ, singultum gravissimum patiens, cum nullis posset remediis liberari, ad dictum sepulcrum cum devotione accedens, ibique morans per horulam, fuit protinus ab omni infirmitate curata.

Eodem die Leo de Lougobuvo *, de prædicta * *alias* Longobuco civitate, qui a mense Maii anni sextæ Indictionis auditum ambarum aurium totaliter amiserat nihil audiens; emisso voto, ad dictum sepulcrum cum devote orasset, statim recuperavit auditum.

Pretiosa, filia Guarnatæ, patiens in gutture dolorem maximum, ita quod proinde etiam amiserat verbum, cum ad sanctum sepulcrum venisset, et de ipsius terra bibisset, statim gutturis tumor disparuit, et ipsam Dei gratia sanavit.

Eodem die notarius Odorisius de Monte Odori, de civitate prædicta, cum longo tempore de auricula dextera non potuisset audire, accedens cum devotione ad dictum sepulcrum, et de pulvere, qui erat super ipso sepulcro, in dicta auricula ponens, statim dicti beati Augustini meritis F recuperavit auditum.

11 Die penultimo ejusdem, Henricus de Se- *paralyticos,* ptem fratribus *k*, habitator civitatis sanctæ Ma- *k* riæ, qui per triennium graves et varios dolores passus fuerat in toto tempore, ita quod erat exinde totus de persona contractus, qui nec pedes, nec eques per se solum poterat ambulare, concepta devotione, ad dictum sepulcrum portari se fecit in quodam asino: qui juxta venerabile sepulcrum prædictum positus, post paululum surrexit, perfecte ab omni, qua affligebatur, infirmitate curatus, et redit ad propriam domum suis pedibus.

Eodem die Angela, uxor Malafofii *, de civi- * *alias* Malafolii tate sanctæ Mariæ, cum vexata a dæmone semper esset per quatuor annos, ita quod quiescere non valeret; ad dictum sepulcrum cum devotione portata, statim fuit liberata perfecte a vexatione præfata.

12 Bartholomæa de Alesiua, filia Severi, fuit *calculo laborantes,* semper surda atque muta omni tempore sui ævi. Devotione concepta, prædictum patrem suum petit, ut ferretur ad beati Præsulis sepulcrum.

Et

EX MS. Et postquam in ecclesia sancti Antistitis fuit, loquens et audiens, lætabunda inde recessit.

Eodem die Matthæus Maccaronus, de civitate prædicta, cum pateretur duplicem tertianam, concepta devotione ad beatum Augustinum prædictum, de cujus sepulcri pulvere cum aqua cum devotione potarat, fuit protinus post potum ipsum ab omni infirmitate curatus.

Eodem die Rainaldus, filius Francisci Leonis, de civitate prædicta, vitium petræ * in virga patiens, ita quod a carnisprivio prædicti anni sextæ Indictionis *l* numquam libere et absque dolore mingere potuisset, ductus a matre sua cum magna devotione ad sepulcrum prædictum, statim libere minxit ibi proprie bis in maxima quantitate sine aliquo dolore, totaliter ab omni infirmitate curatus.

* *id est* calculi

l

Eodem die Doprina Henela *, de Casali-novo, vexatata per virginti annos a dæmone numquam quiescere valens, nec alio remedio liberari, ad dictum sepulcrum cum devotione portata, fuit protinus a qua tenebatur vexatione dæmonis liberata.

* *alias* Doprcria Helena

B

aliisque morbis afflictos

13 Die ultimo ejusdem, Philippa, filia Nicolai de sancto Germano, de Luceria, cum de uno oculo nihil videret, ad dictum sepulcrum per matrem suam cum devotione ducta fuit, et statim plene illuminata est.

Nicolaus, dictus Calaber, civitatis sanctæ Mariæ habitator, mœstus stabat, eo quod erat nemo prolis suæ curator, et sic infirmabatur graviter, atque desperabatur leviter. Cumque pater de sui filii nece condoleret, de sepulcri terra arripuit, ut ori imponeret *m*.

m

suo patrocinio

n

14 Die primo Septembris septimæ Indictionis *n*, Mansella de Casali-novo per multos annos vexata graviter a tribus dæmonibus, non valens aliquibus remediis liberari, cum per virum suum ducta fuisset ad ecclesiam sanctæ Mariæ de Oliveto, vivente tunc sancto Augustino præfato, et in suo episcopatu Lucerino morante, dum iter arriperet, dæmones in dicto corpore commorantes cœperunt altis vocibus clamare et dicere: Augustinus faciet nos hinc exire, ignorantibus, qui ipsos audiverant, de quo Augustino dixissent. Obeunte postmodum præfato Augustino beato, propter multa miracula, quibus idem clarescere cœpit, post obitum dictus vir jam dictæ dæmoniacæ ad dictum sepulcrum ipsam cum devotione portavit. Quibus illuc pergentibus, duo prædicti dæmones ad idem sepulcrum non præsumentes accedere, in itinere de ejus corpore abierunt: in quorum exitu bovem unum, ibi pascendo morantem, subito necaverunt. Tertius autem, qui ibi remanserat adhuc clausus, protinus quod dicta mulier ad dictum sepulcrum accessit, de ejus corpore exivit cum maximo gaudio *o*.

C

o

prodigiose sanat.

15 Quidam, nomine Simeon, de Barulo, cæcitate valde percussus, poscit a filio suo Nicolao, quod manualiter sit ductus ad ecclesiam, ubi sancti Episcopi erant reliquiæ, ut super ejus oculos deberent FF. Prædicatores illas cito apponere: qui flentis precibus moti, compleverunt votum cæci. Respiciens sanctus Præsul ejus humilitatem ac devotionem, clementia Salvatoris cæci oculis dat illuminationem.

D

ANNOTATA.

a *Ferrarius tantummodo legit aut dixit, ipsum* ex nobilibus et piis parentibus *ortum esse.*

b *Ferrarius ibidem geminam scientiam, scilicet divinam et humanam, pro* philosophica et theologica *accepit. Sed hujusmodi levioris momenti discrepantias deinceps non annotabo.*

c *Hic significatur civitas Lucerina, cui nomen* sanctæ Mariæ *ante episcopatum* B. Augustini *impositum fuit, ut in Commentario prævio num.* 36 *et sequente diximus.*

d Puncta, *id est* mucro, *ut ex sensu satis patet. Nos voluimus fideliter antiquam hujus miraculi narrationem transcribere, quam Ferrarius ita mutavit:* Quo casu ensis, quo erat accinctus, de vagina egressus est, et pomo ipsius terræ infixo, erectus mucro bene acutus Paschalem recta per pectus excepit, omnino transfigendum; sed beati Augustini auxilio, mucrone ad pomum curvato, ab omni læsione liber evasit.

e *Laudatus Ferrarius habet:* Mulier nomine Odina, cujusdam de Bononia uxor. *In Ms. nostro Officio non legitur* uxor, *nec hanc vocem addere volui, quia forte hoc loco* mulier *pro uxore accipitur.* E

f *Mense Maio currebat Indictio sexta, quæ denotat annum Christi* 1323, quo B. Augustinus *ad Superos migravit.*

g *Ferrarius in Officio edito hæc clarius sic expressit:* Quod esset toto corpore *contractus.*

h *Idem Officii editor legit* Ballictus Macteleonis. *Utra lectio sit præferenda, ignoro.*

i *Sensus juxta syntaxim non cohæret; quod hic semel notasse sufficiat, dummodo in aliis significatio utcumque intelligatur.*

k *Supra mentio facta est, cujusdam Henrici vel Herrici, qui etiam* de Septem fratribus *cognominatur, et simili fere morbo laborabat. Quare dubitamus, an hoc loco idem miraculum repetatur, quamvis hic plures circumstantiæ adjungantur.*

l *Tempus, quod hic exprimitur* a carnisprivio prædicti anni sextæ Indictionis *significat, Rainaldum illum a Quadragesima anni* 1323 *usque ad finem Augusti, calculo laborasse. Porro Ferrarius in eodem Officio narrationem illam sic libere mutavit:* Eodem die Raynaldus, filius Francisci Leonis, de civitate prædicta, calculo laborans, ita ut multo tempore libere et sine dolore urinam emittere non posset, ductus a matre sua cum ingenti devotione ad sepulcrum, ibi emissa urina absque dolore in magna quantitate, totaliter est ab infirmitate curatus. *Ita quidem ille elegantius, sed non fidelius.* F

m *Videtur hic in Ms. nostro aliquid deesse, quod Ferrarius ita mutavit ac supplevit:* Nicolaus Calaber, civitatis sanctæ Mariæ incola, tristabatur graviter, quod filio infirmo ac desperato nullum esset remedium; qui in B. Augustinum fisus, persensit auxilium: nam de sepulcro arripiens pulverem, ori infundens, erexit eum sospitem.

n *Hinc liquet, Indictiones eo tempore etiam in civitate Lucerina a Calendis Septembris initium sumpsisse: nam hic a primo die Septembris anni* 1323 *numeratur Indictio septima, cum supra mense Maio ejusdem anni Indictio sexta computetur.*

o *In Ms. nostro legitur dæmon energumenam reliquisse* cum maximo gaudio, *cum tamen Ferrarius dicat, ex corpore mulieris obsessæ exivisse* cum maximo ululatu. *Potest autem intelligi, quod malignus ille spiritus exierit* cum maximo gaudio, *quia forte ibi vehementius torquebatur.*